

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883.

Första Kammaren.

N:o 45.

Måndagen den 21 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Fortsattes öfverläggningen angående Särskilda Utskottets Utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner N:is 2 och 3, afseende förändrad organisation af landtförsvaret, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner i dithörande ämnen.

1 punkten.

Utskottets förslag till lag om härordningen.

§ 40.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Herr Stjernspetz: Innan denna fråga kom till behandling, råkade jag säga till en af Kammarens äldre ledamöter, att den fråga, som nu föreläge, vore nästan lika vigtig som representationsfrågan. Han svarade då, att den icke blott vore lika vigtig utan vida vigtigare; och jag tror, att han kanske hade rätt. Det är i känslan här af som jag ännu en gång vågar uppträda i denna fråga.

Friherre af Ugglas har behagat yttra, att frågan om sjöförsvaret vore en alldeles ny fråga, och förebrädde dem, som nu väckt den, för att hafva kommit så sent med densamma. Hvad denna förebräelse beträffar, anser jag den verkligt icke drabba mig; ty allra första gången jag hade ordet i denna Kammare — det är nu 3 år sedan — slöt jag mitt föredrag med de orden, att efter min mening fans ingen bättre utväg för oss, hvad försvaret anginge, än att söka utveckla vårt sjöförsvär.

Sedan tror jag, att man icke i Riksdagens protokoll skall kunna finna något tillfälle, då det varit lämpligt att uppträda för flottan, som jag icke sökt hålla fram dess vigt och betydelse. Benämningen *ny* gifver likväl tillkänna, att man i viss mån skulle hafva glömt att taga denna delen af försvaret i närmare öfvervägande, den delen

*Förslag till
lag om här-
ordningen.*
(Forts.)

nemligen, som rörer vårt sjöförsvaret. Man skulle eljest icke kunna kalla den frågan ny, om den hade varit behandlad med samma grundlighet och intresse som landförsvaret.

Jag tror för öfrigt, att orsaken, hvarför denna fråga nu så starkt framkommit, ligger deruti, att den verkligen har varit litet undertryckt; och när stora frågor stå färdiga att afgöras, kan man icke gerna missbilliga dem, som vid så viktiga tillfällen våga framdraga hvad de anse icke hafva blifvit tillräckligt beaktadt.

Det var äfven en talare, Friherre Ericson, som ville påstå, att de, som uppkommit med denna sjöförvarsfråga, dermed afsett ett sprängningsförsök mot de föreliggande förslagen.

Nog har jag hört talas om sprängningsförsök, men jag har alltid trott, att sådana endast vore möjliga, då en fråga befinner sig i ett outredt skick, eller vid småfrågor och sådana saker. Men vid så djupt ingripande frågor som denna får jag säga, att den bör hafva varit så behandlad och utred, att ett så kalladt sprängningsförsök borde studsas tillbaka eller vara omöjligt.

Jag kan därför icke gå in på att den omnämnda frågan kan betraktas såsom ett sprängningsförsök.

Om det finnes några explosiva ämnen i denna fråga, tror jag att de ligga i henne själf, eller i det sätt, hvarpå hon blifvit löst.

Medan jag har ordet, vill jag gerna tillkännagifva min ståndpunkt i de öfriga viktiga frågorna och min ställning till grundskatternas afskrifning. Jag vill äfven angifva det för att bevisa att det icke varit något försök att spränga de stora frågorna.

Jag anser nemligen för min del — och jag förbehåller mig att framdeles närmare få angifva skälen därför — att det är af högst viktiga statsekonomiska eller nationalekonomiska skäl som jag önskar att grundskatterna skola afskrifvas. Jag anser derjemte deras afskrifning vara förenad med både rättvisa och billighet. Då representationsförändringen genomfördes år 1865, fattade jag min åsigt härutinnan. Jag var nemligen då representant på Riddarhuset och tvekade ganska mycket för att lägga min röst för det förslaget just af den anledning, att jag derigenom förutsåg en blifvande skatte-reglering och kanhända indelningsverkets upphäfvande. Orsaken till denna min öfvertygelse var den, att alla fingo samma politiska rättigheter — låt vara, att det finnes ett streck, men detta är icke emellan olika klasser och stånd utan gäller endast förmögenhetsförhållanden. Ofvanför det strecket finnas inga klasser, inga stånd; det är der en allmän rösträtt.

De lika politiska rättigheterna skola förr eller senare i medvetandet hos alla samhällsklasser alstra bestända anspråk och öfvertygelser derom, att alla sådana skatteformer äro orättvisa, som icke bestämman en och samma grund för alla samhällsmedlemmarnes skattebidrag till staten. Jag hyste, som nämndes, betänkligheter att lemna min röst till representationsförändringen, men då de personer, för hvilka jag hade det största förtroende, påstodo, att en skatte-reglering vore nödvändig och önskvärd, lade äfven jag min röst till representationsförändringen. Men från och med detsamma har jag behållit såsom ett evangelium, en förhoppning och en önskan, att

grundskatterna ju förr desto hellre måtte försvinna. Helst skulle jag föredragit en billig affösning, men då en afskrifning på 37 år föreslagits, gillar jag fullkomligt en sådan afskrifningsplan.

Grundskattefrågan är för obetydlig, hvarför det vore mer än sorgligt, om en sådan sak skulle uppröra nationen och sätta dess enighet och lugna utveckling på spel. Frågan är obetydlig, därför att dessa skatter till en del återkomma genom en ny bevillningsförordning; och genom den långt utsträckt afskrifningstiden blir den så kallade presenten nära nog ingen.

Och vi veta derjemte, hvad äfven framhållits i denna Kammarer, synnerligast af dem, som hylla frihandelsprincipen, att om en skatt borttages, så, utan att man vet huru det går till, ökas statens inkomster på andra håll. Om sådant någonsin skulle inträffa, vore det väl då grundskatterna blefve afskrifna, ty derigenom ökades jordegarnes förmåga att öka sin produktion. Jag vet icke hvar de eljest skulle göra utaf denna fördel, om den icke skulle komma frambringandet af jordens produkter att ökas. En ökad odling och en ökad verksamhet skulle derigenom befordras.

Vi hafva här sett föreslagna odlingslån och äfven sett dem bifallna. Hvarför bifallas väl dessa? Jo, naturligtvis för att skaffa jordbrukarne medel att odla sin jord. Det måste således vara en brist på sådana medel, eftersom Riksdagen särskildt anslår penningar till sådana behof. Sålunda anser jag, att vid grundskatternas afskrifning jordbruket komme att stiga och dess idkares både produktions- och konsumtionsförmåga att väsentligen ökas, hvarigenom också statens förlust på afskrifningen sannolikt komme att *fullständigt* betäckas genom de ökade inkomsterna på sådana indirekta vägar.

Hvad indelningsverket beträffar, behöfver man icke så mycket tala om det; ty der hafva vi knektekontrakten, gällande författningar och Kongl. bref, som helt och hållet visa på hvilka villkor det tillkommit. Det har tillkommit genom ett köpslageri, ty det finnes ingen lag i detta hänseende, gällande för hela landet. Vill man kalla det för köpslageri att det skall afskaffas, så är det icke mig emot, ty då begagnar man samma benämning för dess afskrifvande som man kan använda om de handlingar, som gjorde att indelningsverket kom till stånd.

Jag skulle hafva slutat härmed, om icke Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet hade yttrat några ord med anledning af detta tal om sjöförsvaret.

Må det förlåtas mig, om jag vågar säga, att jag icke anser någon officer af flottan, lika litet som någon af armén, vara rätter målsman för *båda* vapnen eller hafva att bestämna i hvilket förhållande dessa vapen skola stå till hvarandra. En landtofficers uppgift synes mig vara att inom en gifven ram på bästa sätt ordna landtförsvaret och en sjöofficers på samma sätt inom sjöförsvaret.

Det förundrade mig därför något, att han angrep dem, som fäktade för sjövapnet, då de knappast framkommit med några anmärkningar mot den af honom så lifligt framhållna förträffligheten hos föreliggande förslag.

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

Herr Statsrådet påstod, att det hade kommit en ny vind i Kam-
maren, och yttrade dervid, att denna vind icke kunde vara någon
sund vind; såhunda skulle det vara en osund vind, detta tal om sjö-
försvaret. Om Herr Statsrådet dermed menade att det vore nihi-
listiska vindar, vill jag säga, det jag icke tror, att det blåser några
sådana i denna Kammare beträffande försvaret; och det är i öfrigt
för att icke möjligen bidraga till sådana vindars styrka på andra
håll, som jag lägger min röst för det Kongl. arméförslaget. Jag
tror dock, att denna nihilistiska vind icke är så farlig som en talare
här på förmiddagen velat påstå.

Herr Statsrådet yttrade också, att sjöförsvaret skulle vara så
osäkert. Detta kan man tyvärr, efter all historias vittnesbörd, nog
säga äfven om landtförsvaret. Säkerheten beror ensamt på arméns eller
flottans storlek och beskaffenhet i jämförelse med fiendens.

Herr Statsrådet anförde några yttranden af General Lefrén, som
var en varm vän af landtförsvaret och en författare, som jag mycket
beundrar; men det är att märka, att dessa General Lefréns yttranden
förekommo på 1830-talet — det var nemligen då han skref sina
böcker; men den tiden användes ännu icke ångan för krigsfartyg,
hvarjemte skeppsbyggeriet och sjöfarten då stodo på en betydlig
lägre ståndpunkt jämförelsevis emot hvad nu är förhållandet. Jag
tillåter mig komplettera Herr Statsrådets anföranden af Lefrén med
ett ännu skarpare yttrande af honom i samma riktning. Han ut-
ropade nemligen en gång på Riddarhuset: »gif mig 100,000 man och
jag skall försvara Sverige utan en enda ära!» Men, mine herrar,
dessa ord fälles under en tid, då den ryska armén på krigsfot, på
papperet, belöpte sig till cirka 450,000 man. De gälde en tid, då
det var ett antaget axiom och dittills alltid visat sig vara förhållan-
det, att Ryssland utom sina landamären icke kunde sända mer än
100,000 man; ett axiom, antaget både af Lefrén och hans samtida,
att vi således icke kunde behöfva frukta större fiendtlig styrka i
vårt land. Sedan den tiden har den ryska krigsmakten 5- eller
6-dubblats.

Af dessa anledningar kan det icke vara för mycket att påstå,
att Ryssland, om det med sina dåvarande segelfartyg kunde hit öfver-
föra 100,000 man, det nu, med de framsteg skeppsfarten gjort, mycket
väl kan hitsända och här underhålla åtminstone 3 gånger denna
styrka.

Herr Statsrådets yttrande, »att det icke är rätt att söka inbilla
nationen, att den kan trygga sig vid ett försvar, som icke kan hålla
provet i farans stund», synes innebära, att vi deremot kunna full-
komligt trygga oss vid det försvar, som Särskilda Utskottet här fram-
lagt. Men då stora tvifvelsmål härom uppstått, stödda på ganska
goda skäl, tror jag att det är något vågadt att vilja inbilla nationen
detta. Jag skulle till och med kunna anse det berättigadt att använda
ofvan anförda uttalande just på det föreliggande härordningsförslaget,
hvarför allt för starka försäkringar om dess förträfflighet torde
åtminstone kunna betraktas såsom något oförsigtiga.

Då jag afgifver min röst för förslaget, sker det visserligen icke
med någon entusiasm utan snarare med stor tvekan, men jag gör det

likväl för att det torde vara grunden för något som möjligen kan förbättras, och på den nya grunden är väl heller ingen omöjlighet för att icke äfven flottan kan komma till större inflytande och större rätt.

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Grefve Ehrensvärd: Efter det Kammaren nu på femte dagen diskuterar härordningsfrågan och särskildt 40:de paragrafen i förslaget, tror jag det vara en pligt för hvarje ledamot att fatta sig så kort som möjligt; och jag skall söka ställa mig detta till efterrättelse.

Jag skulle gerna kunna hafva afstått från ordet och hållit mig helt och hållet till det manliga anförande, som på förmiddagen i dag afgafs af Herr Krigsministern; men då jag fått ordet, vill jag bedja att få begagna det för att fästa uppmärksamheten på förhållanden, som inträffat under de senare dagarne. Genom det beslut, som Andra Kammaren fattat med en majoritet, så stor, att något dylikt knappast förekommit i den Kammaren, om icke möjligen vid en gemensam votering för att neka pension till någon fattig enka, har Kammaren afslagit de af Kongl. Maj:t begärda reservtrupperna, och detta omedelbart efter det Hans Excellens Statsministern i Kammaren upprepat samma kategoriska förklaring, som han här afgaf i Onsdags, nemligen att regeringen icke kunde acceptera någon förändring i dess förslag, hvilken innebure ett försvagande af härens styrka eller i fastheten af dess organisation; och derefter tillagt, att enligt Herr Krigsministerns förklaring — samma förklaring, som han här i dag upprepat — tillhörde frågan om reserven just den kategori af förändringar, som icke af regeringen kunde accepteras, för detta sitt ord har Herr Krigsministeru här ställt sig sjelf i pant på ett sätt, som jag endast beklagar att det *måste* ske.

Utan ringaste hänsyn till denna förklaring har Andra Kammaren således till en början strukit hela reserven och en hel del annat, som Kongl. Maj:t ansett vara absolut nödvändigt för att det föreliggande förslaget skall anses vara hållbart; och af en ärad ledamot här midt öfver har den numeriska betydelsen deraf blifvit framhållen. Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid den politiska betydelsen af dessa beslut. Det är möjligt, att jag misstager mig, och då ber jag om ursäkt. Men jag kan icke, för min del finna annat, än att genom dessa Andra Kammarens beslut härordningsfrågan, sådan den af Kongl. Maj:t framlagts och af Utskottet tillstyrkts, faktiskt fallit. Jag säger *faktiskt* fallit, ty det har inträffat det förhållande, att grunder blifvit strukna, hvilkas borttagande Kongl. Maj:t förklarat sig icke kunna acceptera, och de hafva blifvit strukna på ett sådant sätt, att, så vida jag icke missförstått grundlagen, densamma icke medgifver den sammanjemkning, som man kanske trott sig kunna i sista stund åstadkomma.

Det är möjligt att jag misstager mig, men jag har dock ganska goda auktoriteter för den åsigt, som jag här vågat framställa, nemligen att till följd af detta beslut någon sammanjemkning icke kan ega rum, under den förutsättning naturligtvis att Första Kammaren i fråga om reserven och de öfrige punkterna beslutar i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag.

Skulle emellertid Första Kammaren fatta sitt beslut icke i en-

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

lighet med Kongl. Maj:ts förslag, utan i enlighet med Andra Kammarrens beslut, då behöfvos naturligtvis ingen sammanjemkning. Båda Kammarne hafva då visserligen fattat sammanställande beslut, men då står det likväl kvar, att Kongl. Maj:t genom den främste ledamoten af sitt statsråd låtit förklara, att ett så beskaffadt beslut icke af Kongl. Maj:t kan accepteras. Vi stå således äfven då på samma punkt. I ena eller andra fallet har förslaget fallit. Jag vet naturligen icke hvad Kammarren kommer att göra, men för min del kommer jag icke att rösta för bortstrykande af reserven. Vid sådant förhållande kan den fråga lätt framställas — och jag vet att den framställt sig för en eller annan af Kammarrens ledamöter —: hvad tjenar det då till att vi fortsätta en diskussion, som, i fall vi antaga den 40:de paragrafen, leder dertill, att vi lika samvetsgrant måste komma att diskutera alla följande paragrafer, icke blott i härordningslagen, utan i alla de förslag, som förekomma i betänkanterna n:is 1, 2, 3 och 4 från det Särskilda Utskottet, och, då detta leder till en högst betydlig tidsförlust, är det då icke bättre att redan i början afslå frågan och derigenom åtminstone vinna den tid, som man eljest kommer att onödigtvis förspilla? Jag nekar icke till, mine herrar, att denna tanke också var min i Lördags afton, då beslutet i Andra Kammarren blef känt, men »la nuit porte conseil», och så vardt äfven förhållandet med mig.

Jag har tänkt lugnt på saken och kommit till det resultat, att det tillhör Första Kammarren att fatta sitt beslut utan afseende på de fantasier, som möjligtvis på ett annat håll kunna göra sig gällande och der tagit en mer eller mindre lycklig form. Om Första Kammarren förut var öfvvertygad om att det förslag, som Kongl. Maj:t framlagt, var, om icke det bästa, så åtminstone det enda, som under närvarande förhållanden kunde hafva någon utsigt att blifva antaget och tillika innebure sådana garantier, att Kongl. Maj:ts regering med godt samvete kunnat framlägga det till Riksdagens pröfning, och Riksdagen också med godt samvete kunnat antaga det, då kvarstår också enligt min tanke skyldigheten för oss att här pröfva Kongl. Maj:ts förslag paragraf efter paragraf och, om vi gilla det, också antaga det, äfven om vi skulle få sitta här ända till midsommar.

Jag skall icke ingå i några detaljer, men jag ber att här få säga att den grund, som innefattas i § 40 och på hvilken det Kongl. förslaget är bygd, icke från början varit af mig omfattad. Jag har tvärt om vid 1878 års riksdag röstat mot densamma, likasom jag vid 1877 års riksdag röstade och talade för den förbättring i vårt härväsende, som då var ifrågasatt och som jag trodde vara den för oss lämpligaste; och jag beklagar djupt att icke Kongl. Maj:ts dåvarande regering följande riksdag framlade ett liknande förslag, ty sannolikt hade då icke hvad man kallat 1878 års tillställning förekommit. Då Kongl. Maj:t emellertid på grund af Riksdagens Andra Kammarrens beslut förordnade utarbetandet icke af ett partielt förslag, utan af ett fullständigt förslag till ny härorganisation, bygd på den af nämnde Kammarre förordade grunden af stam och beväring, måste man alltså först pröfva den grund, på hvilken stammen enligt det beslutet skulle ställas. Jag bekänner att huru gerna jag än, om jag fått lof dertill,

velat använda den indelta truppen dertill, så ju längre jag sysslade med dessa militära frågor, desto mera stadgades min öfvertygelse derom, att man icke kunde afvika från den grund, som blifvit oss förelagd att bygga på, nemligen en frivilligt mot betalning anskaffad stam. Det sätt, hvarpå denna stam enligt Kongl. Maj:ts förslag skall anskaffas, har blifvit mycket klandradt och jag vill icke säga att det är den stam, som jag anser för den bästa, långt derifrån, men så länge vårt folk står qvar vid den löjligen och barnsligen fruktan för lottning, så återstår sanneligen icke något annat än att anskaffa stammen på det här föreslagna sättet. Tänka vi efter, är det sättet icke heller så fullkomligt främmande för vårt land, som man här sagt. Vi måste medgifva att inom *en* corps är det använt sedan lång tid tillbaka, nemligen Vermlands fältjägarcorps och med synnerligen godt resultat från den stund aflöningen höjdes från den spottstyfver som den förut var. Samma aflöningssätt eger i viss mån rum inom den sydligaste provinsen af vårt land, der icke mindre än fyra indelta regementen äro förlagda, och der med ytterst få undantag truppen är aflönad med ett kontant penningbelopp. Nu vet jag väl att man kan säga: »det är godt och väl, men de äro der antagna på längre tid och deri ligger den stora skilnaden». Det är visserligen sant, men de som känna förhållandena vid de skånska regementena — jag har själf rotar der och har således rätt att tala på grund af erfarenhet — veta att soldaterna vexla ganska ofta. Det är intet vanligare än att efter några års förlopp karlen kommer och begär att få lemna tjänsten. Det fins ingen rotehållare, som då gerna nekar honom det. Jag medgifver visserligen att i andra delar af vårt land ett annat förhållande eger rum, och att der den fasta bostaden, torpet, har en betydelse, som den icke har hvarken i Skåne eller Dalarne eller i vissa delar af Norrland, specielt i Jemtland, der inga soldattorp finnas. Jag hade derfor också tänkt — och jag gjorde ett försök att genomdrifva den åsigten inom landtförsvarskomitén — att man skulle tillgodose föreställningen om torpens nödvändighet för soldater i dessa trakter derigenom, att de nuvarande soldattorpen skulle af rotehållarne afstås såsom motsvarande den tredjedel af indelningsverket, som jag i likhet med en annan reservant inom komitén, Herr Evers, ansåg böra betalas i aflösen. Vi ville, med andra ord sagdt, att denna betalning i vissa trakter skulle ske genom torp, som afstodos till rekryteringsområdena, hvarigenom för dem skulle beredas tillfälle att lemna torp åt den soldat de på grund af garantilagen kunde komma att antaga. Detta förslag mötte emellertid bestämdt motstånd icke just från denna Kammares ledamöter, än mindre från militärerna, utan från ledamöter af Andra Kammaren, som förklarade att landtförsvarskomitén icke egde taga befattning med något, som angick afskrifning af indelningsverk eller grundskatter, och då de otvifvelaktigt hade rätt deri, att allt som rörde indelningsverket var undantaget från komiténs pröfning, så måste hela frågan förfalla.

Den stam, som nu är af Kongl. Maj:ts föreslagen, tror jag icke man behöfver se ned på med förakt och räddhåga, som många göra. Jag håller mig i det fallet, såsom jag sagt förut, till hvad Herr Krigs-

*Förslag till
lag om här-
ordningen.*
(Forts.)

*Förslag till
lag om här-
ordningen.*

(Forts.)

ministern säger och jag tror, att han noga öfvertänt hvad han förordat och känner det tunga ansvar, som skulle hvila på honom, om han i det fallet missledt Kongl. Maj:t och Riksdagen. Jag är öfvertygad att han icke föreslagit annat än den mannen kan bära. Vi skola komma ihåg, mine herrar, att denna stam under de femton öfvergångsåren kommer att tjena tillsammans med de gamla stamsoldaterna, med dessa indelta soldater, som herrarne sätta så högt och som jag sätter lika högt som någon af er, mine herrar, derom ber jag eder vara öfvertygade. Det vore förunderligt, om icke under denna samvaro något af den pligttrohet, den hederlighet och medborgerlighet, som alltid utmärkt den indelta soldaten, skulle öfvergå på den nya stammen, och om icke, när regementet efter öfvergångstidens slut är sammansatt endast af den nya stammen, denna icke lärt så mycket, att den vet att häfda den ära, som är fäst vid regementets fana. Jag tror därför icke att vi behöfva låta afskräcka oss från att antaga förslaget på grund af stammens sammansättning och, då generalitetet särskildt framhållit att, om också den föreslagna härordningen är svag så tillvida att den borde hafva utgjorts af 30,000 man i stället för 25,000 man, den för öfrigt är ett så organiskt helt, att den derigenom har en hållfasthet, som systemet kanske annars icke haft, så tror jag att det icke voro rätt att nu visa den tillbaka, och om än detta förslag redan är fallet genom Andra Kammarens beslut eller kommer att ytterligare falla här, så gifver jag det dock i denna stund och med fullt medvetande om dess bärvidd min röst, men, da jag gör det, frånsäger jag mig dermed icke rättigheten att inom denna Kammare liksom hittills understödja hvarje förslag, Kongl. Maj:t framlägger, som afser att förbättra vårt försvar och värna vårt land. Jag kommer att göra det, vare sig ett sådant förslag är bygd på indelningsverkets grund eller på den allmänna värnpligtens fullständigare tillämpning. vare sig det är bygd på den i den nu föredragna § 40 föreslagna grunden eller på en förbättring af densamma.

Herr Hasselroth: Då jag lifligt och varmt är öfvertygad om angelägenheten att för stärkande af vårt yttre försvar, så fört se kan, vidtaga erforderliga åtgärder, och då jag hyser en lika stark öfvertygelse om nödvändigheten att, för beredande af en lugn och lycklig utveckling af våra inre förhållanden, åstadkomma ett utjämmande af de tunga skatter och bördor, som hittills hvilat på den svenska jorden allena, så är det gifvet att jag med tillfredsställelse helsat de Kongl. förslag, som i båda dessa hänseenden erbjuda en, efter min åsigt, i det stora hela lycklig lösning.

Det gifves visserligen åtskilliga delar af dessa förslag, som jag icke kan till fullo gilla, men jag anser det vara en fosterländsk pligt att för vinnande af ett stort mål i dessa detaljer underordna min mening. Utsigten för förslagens framgång hafva visserligen under de sista dagarne mörknat, men kan man blott påräkna ömsesidigt tillmötesgående af dem, som verkligen vilja bygga på samma grund, om de också för närvarande ej äro ense om byggnadens alla delar, så torde ännu en sammanjemkning och efter min

öfvertygelse en antaglig sammanjemkning kunna ske och frågornas lösning sålunda kunna vinnas.

Att efter den uttömmande diskussion, som egt rum, söka ytterligare bidra till frågans utredning, anser jag vara utan ändamål. Jag inskränker mig därför till att på skäl, som jag förut antydt, yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Herr Björnstjerna: Försvarsfrågans öde är för denna riksdag redan afgjort genom beslutet i Andra Kammaren, som icke lemna ringaste utsigt till möjligheten af sammanjemkning med något beslut, som kan fattas i denna Kammar. Genom det äfven i Andra Kammar fattade beslutet att försvaret och skattefrågorna skola vara oskiljaktigt sammanbundna, kunna vi äfven anse skattefrågan för denna riksdag fallen. Ett tydligare bevis kan icke gifvas på olämpligheten att sammankedja så många och viktiga lagar, när hela byggnaden ramlar på den första paragrafen i det första lagförslaget. Det skulle måhända icke tjena till mycket att numera hålla långa tal i denna fråga, men jag anhåller likväl att få framställa några anmärkningar, som jag anser vara synnerligen förtjenta af uppmärksamhet.

I främsta rummet ber jag få påpeka ett misstag, som insmugit sig i Statsrådets och Chefens för Landtförsvarsdepartementet införande till statsrådsprotokollet vid denna propositions föredragning. Han säger der:

»Stödjande sig på detta af Riksdagen gjorda uttalande — nemligen 1873 års skrifvelse — »lät Kongl. Maj:t utarbета och till 1875 års Riksdag framlägga ett förslag, som var grundadt på rustnings- och roteringsbesvärens upphörande och en »vidsträcktare tillämpning af den allmänna värnpligten», hvarom i den underdåniga skrifvelsen var ordadt, och hvilket förslag skulle komma till utförande först sedan beslut angående grundskatternas *afskrifning* blifvit fattadt.»

I Kongl. Maj:ts proposition af den 16 Januari 1875 med förslag till lagar om allmänna värnpligten, härordningen m. m. heter det deremot:

»Ehuru Riksdagen uttalat den önskan, att frågan om försvarsverkets ordnande skulle behandlas i sammanhang med frågan om grundskatternas *afskaffande*, har Kongl. Maj:t likväl ansett den omständighet, att sistnämnda fråga ej ännu hunnit blifva slutligen beredd, icke böra hindra omförmälda lagförslags framläggande för Riksdagen redan nu, helst desamma ej äro afsedda att bringas till verkställighet, innan äfven *frågan om grundskatterna* blifvit afgjord.» Ilär förekommer icke ett enda ord om afskrifning och man lär väl få medgifva, att grundskatterna kunna afskaffas på flere olika sätt, och att frågan om grundskatterna kan lösas på ett rättvisare sätt än genom dessa skatters fullständiga afskrifning. Jag har särskildt velat fästa uppmärksamheten härvid, därför att min ärade vän och graune på stockholmsbänken förebrädde den man, som innehade justitiestatsministersemetet, när 1875 års förslag föredrogs inför Kongl. Maj:t, att han här i det skriftliga införande, som han i anseende till sin beklagligen irakade sjukdom nödgades låta uppläsa vid början af denna diskussion, skarpt yttrat sitt ogillande af grundskatternas afskrifning. Friherre De Geer ansåg nemligen att

*Förslag till
lag om här-
ordningen.*
(Forts.)

regeringen år 1875 accepterat kompromissen och derigenom grundskatternas afskrifning genom att framlägga detta förslag. Såsom en dåvarande embetsbroder till Herr Carleson och ledamot af den regeringen måste jag anse det som min skyldighet att här upplysa om rätta förhållandet. Friherre De Geer fann en ytterligare anledning för sin åsigt deri, att regeringen redan då hade uppdragit åt ett kammarråd att utarbete ett förslag till grundskatternas afskrifning i öfverensstämmelse med de önskingar, Riksdagen uttalat, men jag vill fästa uppmärksamheten vid den stora skilnaden mellan att uppdraga åt ett kammarråd att utarbete ett förslag och att regeringen skulle godkännt detta förslag. Min åsigt om en regerings pligter är, att den icke skall vara endast ett expeditions utskott för Kamrarnes skrivelser, utan att det åligger regeringen att pröfva de förslag, den från Kamrarne mottager, och undersöka huruvida de äro för landet gagneliga eller skadliga och handla derefter. Att Riksdagens beslut icke äro ofelbara och att meningarne inom Riksdagen lätt kunna vexla, derpå hafva vi det tydligaste bevis i de omröstningar, som nu som bäst pågå i Andra Kammaren, der detta förslag nu fallit för en så förkrossande majoritet, att någonting liknande knappast förr varit sedt. Bland de få, som röstade för denna Andra Kamrarnes egen skapelse, fans troligen ingen af de 102 faddrarne till förslaget, hvilka såsom motionärer undertecknat detsamma. Man kan häraf hemta en nyttig lärdom, huru föga en regering kan hafva hopp att finna ett regeringsparti i den majoritet, som nu råder inom Andra Kammaren. Regeringen har adopterat denna majoritets förslag såsom sitt och framlagt det för Riksdagen. Jag klandrar detta visserligen icke, men den kan nu se hvad tack den får därför.

Vid framläggande af 1877 års förslag föreslog den Kongl. propositionen »att åt rote- och rusthållare medgifva en lättnad i rustnings- och roteringsbesväret uppgående till 10 procent af dess uppskattade medelvärde samt att, så länge den till 5 öre för 100 kronor föreslagna fastighetsbevilningens förhållande till annan beskattning efter andra artikeln ej varder rubbadt, åt de skattskyldige medgifves ett afdrag af 15 procent å den kronan behållna räntan af frälse-, skatte- och kronohemman och lägenheter.» Här var så litet fråga om en afskrifning, att deri förutsattes att så framt förhållandet mellan bevilningen å fastighet och bevilning efter andra artikeln upphörde, skulle äfven eftergifterna upphöra. Icke heller har regeringen vid skatteregleringskomiténs tillsättande ytrat ett ord om afskrifning. Skatteregleringskomitén erhöi i uppdrag »att efter fullständig utredning af alla skatteförhållanden i riket utgöra förslag till en på denna utredning grundad *rättvis fördelning* af skattebördorna» och det var icke den dåvarande regeringens fel, i fall komitén fattade sitt uppdrag, så att den började med att fatta besluten och gjorde utredningen sedermera. Utredningar och beslut hafva också blifvit derefter. Hvar och en bör sjelf bära ansvaret för sina gerningar, så väl enskilde som regeringar, och jag afundas icke den nuvarande regeringen den ära, den kan skörda af att vara den första, som erkänt det berättigade i grundskatternas fullständiga efterskänkande.

Hvad nu försvarsfrågan angär, kan ingen lifligare än jag vara öfvertygad om behovet af ett bättre försvar, ty i själfva verket äro vi nu försvarslösa. Dessa ord innebära visst icke något kländer mot vår lilla, pligttrogna och väl disciplinerade armé, men den tid är slut, då »den mot tio stälde», och man ändock kunde hoppas seger. Om vår öofvade och odisciplinerade beväring leddes i fält, skulle det endast leda till onödig blodsutgjutelse, men icke till framgång. Att Kongl. Maj:ts förslag skulle gifva oss en vida bättre och starkare försvarsorganisation än hvad vi nu hafva, erkänner jag gerna och jag begagnar tillfället att uttrycka min erkänsla både till landförsvarskomitén för det sätt, på hvilket den löst sitt svåra arbete, då den hade att bygga hela organisationen på en grund, som jag anser vara falsk, och min högaktning för Herr Krigsministern för hans uppträdande inom komitén och särskildt för hans uppträdande inom regeringen, genom hvilket undanröjdes den punkt i komiténs förslag, som ensam varit tillräcklig att göra hela förslaget värdelöst, nemligen den att beväringen skulle hafva en öfning af *högst* 90 dagar, hvarigenom öfningen skulle komma att uteslutande bero på de anslag Riksdagen täcktes bevilja, då man kunnat vara fullt öfvertygad derom, att denna öfningstid aldrig kommit upp till 90 dagar och måhända icke till mer än 30 dagar, som vi nu hafva.

Att jemföra vår nuvarande organisation sådan den är med den föreslagna, mycket dyrare nya organisationen, hvilket man här upprepade gånger gjort, är icke billigt. Den nya organisationen skulle i rund summa kosta fem millioner mer än den gamla, hvartill skulle komma ytterligare fem millioner motsvarande värdet af indelningsverket, för att icke tala om grundskatterna. Vill man jemföra den nya organisationen med en annan, måste man väl låta denna andra kosta lika mycket som den nya, och det är då icke otänkbart, att man med detta ytterligare belopp af 10 millioner skulle kunna få ett bättre försvar på en annan grund än den nu föreslagna. Om man ville använda dessa 10 millioner för att förbättra indelningsverket, så kan det icke heller nekas att detta skulle framställa sig på ett helt annat sätt än det nu gör. Men indelningsverket är föråldradt, säger man. Ja, jag medgifver det, det har delat öde med alla andra menskliga institutioner, som blifva föråldrade, när man hårdnackadt motsatt sig alla förbättringar deri. Nu bjuder man oss i stället en organisation, grundad på värfvad stam. Detta system är också föråldradt och utdömdt inom hela Europa för en femtio år sedan eller så omkring, med undantag endast i två länder, som här ofta blifvit återopade, nemligen England och Holland, hvilka befinna sig i särskilda förhållanden.

Men, säger man, det här är icke en vanlig värfvad stam, och det erkänner jag till fullo. Det är den icke, och för min del tror jag, att denna stam kunde blifva ganska bra; men det hade varit bättre, om man gifvit förslaget sitt rätta namn och sagt: det är en beväringarmé, ur hvilken vi uttaga på frivillighetens väg en mindre del, åt hvilken vi gifva en öfning motsvarande ungefär den, som i andra länder anses nödig för alla; åt den stora återstoden skola vi endast gifva en helt obetydlig öfning af 90 dagar. Ropen mot den

*Förslag till
lag om här-
ordningen.*
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

värlvade stammen hade förmodligen då blifvit mindre högljudda, och man hade äfven då erfarit, att detta förslag visst icke innehåller för mycket, utan att hvad det innehåller är för litet. Förslaget är ju i flere fall betydligt svagare, ehuru i andra åter vida bättre än 1878 års förslag. Det har emellertid 5,000 man stam mindre och 1,839 färre aflönade befäls- och underbefälsplatser. Det erfordrar en öfvergångstid af 15 år; och detta är i och för sig sjelf något betänkligt. Men hvad skall man säga om, att, för att uppbringa beväringens vapenöfningar från 30 till 90 dagar, man äfven skall behöfva vänta 15 år. Det är en tanke som sannerligen aldrig kunnat uppstå annat än i ett land, som åtnjutit en sjuttioårig fred. Huru man handlat i ett land, som nyligen erfarit lidandena af ett olyckligt krig, som kostat strömmar af blod, nederlag, provinser och 20,000 millioner af landets mynt i krigskostnader — ty så högt beräknas Frankrikes förluster, 5,000 millioner till fiendens krigskostnader, lika mycket till landets egna och återstoden för de förluster landet lidit. — I Frankrike har man gått tillväga på följande sätt: Der tillsattes efter kriget en komité för att uppgöra ett förslag och denna komité antog enhälligt en treårig tjenstetid för alla. Gambetta, som var komiténs ordförande, uppträdde der med följande yttrande: »Den treåriga värb- pligten är nu en gång en allmän fordran, den motsvarar vårt lands förhållanden, och vi måste därför beqväma oss till att antaga den- samma. Men då man nu en gång gått in härpå, kunna vi endast på det sättet erhålla en god armé, att vi med henne införlifva den intelligentaste och manhaftigaste delen af nationen. Med reserver, som tjenat blott ett år, såsom baron Reille föreslår, vore enligt min tanke föga att uträtta.» — — — — —

»Frankrike betalar årligen en milliard för underhållet af sin armé och sin flotta. Offret är stort, men det måste utgöras äfven för framtiden, emedan det gäller att försvara vår nationella existens. Eröfringslustan är i våra dagar starkare i Europa, än hon var till och med i femtonde århundradet.» Om Gambetta i stället sagt: »Vi måste vapenöfva hela den manliga delen af nationen, men opinionen i landet är sådan, att jag icke vågar föreslå längre öfningstid än 90 dagar, kanske icke längre än 60 dagar, och för att icke göra steget allt för stort skola vi börja med 30 dagar och sedan öka på 4 dagar hvarje år, då vi om 15 år komma upp till 90 dagar. Det är visserligen sant, att innan alla de tolf beväringssklasserna hunnit få denna öfning, skulle det krävas ytterligare 12 år. Men inom 27 år eller föga mer än ett fjerdedels århundrade blifva vi dermed färdiga, så fram ej under tiden ett fiendtlig tanfall gjort slut på allt sammans. Hvad hade komitén sagt om detta? Sannolikt hade den ansett Gam- betta vara från förnuftet, och säkert är, att han för alltid fallit från den höga ståndpunkt, han innehade, uppbyren af hela nationen såsom den främste representanten för försvaret, för motståndet till det yttersta, för hämden.

Det måste alltid blifva mycket svårt för en liten nation att för- svara sig mot en vida mäktigare, men om den lilla nationen icke vill göra något så när liknande uppoffringar för sitt försvar, med hvad den större underkastar sig, då är det sannerligen omöjligt. Vi

känna, att de stora nationerna, de som hafva 10 ända till 20 gånger större befolkning än vi, ansett nödvändigt att fullständigt vapenöfva hela eller det stora flertalet af den manliga befolkningen. Vilja vi ej göra så med, blifver försvaret hopplöst. Jag begär visst ej tre års vapenöfning för alla, utan skall nöja mig med mycket mindre. Ett försvarsverks värde kan ju icke bedömas i jemförelse med det alldeles otillräckliga vi nu hafva, utan endast i jemförelse med hvad våra motståndare kunna förmodas bringa mot oss. När vi få ett krig, och att vi förr eller senare få ett sådant, derom tviflar jag icke, — ty ingenting är evigt här i verlden, allra minst freden — blir det icke med en liten makt, såsom Belgien, Holland, Danmark, Portugal eller Grekland, ty dessa, liksom vi sjelfva, begära intet hellre än att sitta i fred, utan det blir med en stormakt. Vi måste vara beredda derpå. Om en stormakt förklarar oss krig — och icke kommer krigsförklaringen från vår sida — lär det ej dröja många dagar efter krigsförklaringen, förr än den fiendtliga armén är ombord och på väg till våra kuster. Men äfven framstående militärer hafva sagt, att vi nog alltid få några veckor att öfva vår beväring; det behöfves tid för fienden att sopa Östersjön ren från vår flotta, att inskeppa och öfverföra trupper o. s. v. Men hvad säger den senaste tidens krigshistoria? När de allierade flottorna anlände till Krim, landsatte de första dagen 40,000 man med 60 kanoner. Sedan var det två dagar stormigt väder, men den femte dagen var hela hären landsatt, inalles 62,000 man, med artilleri, tross, hästar m. m. På sjunde dagen stod slaget vid Alma, fem mil från landningsplatsen, och på tionde dagen stod armén utanför Sebastopol, 10 mil från Eupatoria. Men behöfdes det då icke tid att sopa hafvet rent från den stora ryska flottan? Nej! den gjorde detsamma som alla underlägsna flottor hafva gjort under senare tiders krig: den låg stilla i Sebastopols hamn i skydd af fästningens kanoner, ty en underlägsen flotta kan icke våga sig ut på öppna hafvet, utan säker undergång, mot en öfvermäktig fiende. Ett ännu mer slående exempel är kriget 1866. Den 18 Juni utfärdade konungen af Preussen ett manifest till sitt folk med anledning af det förestående kriget, hvilket manifest kan anses liktydigt med krigsförklaringen. Sex dagar derefter, den 24 Juni, öfverskred preussiska armén Böhmens gräns. Den 27 Juni vans segern vid Nachod, den 28 stod striderna vid Trantenau, Skalitz, Münchengrätz; den 29 tillfångatogs den Hannoveriska armén vid Langensalza och den 3 Juli stod slaget vid Sadowa, nionde dagen efter preussiska krigshärens beträdande af Österrikes jord, och dermed var kriget slut och den österrikiska armén krossad. År 1870 behöfde tyska armén icke mer än 6 veckor från det den öfverskred franska gränsen, till dess den stod utanför Paris, efter att hafva tillintetgjort det mesta af Frankrikes ordnade stridskrafter och tillfångatagit en stor del deraf jemte dess kejsare, och detta skedde mot ett land, som ansåg sig sjelf och af mängen ansågs som den mäktigaste militärmakt i verlden. Så hastigt gå kriget nu för tiden. Vi få sannerligen icke lång tid att öfva oss på. Man invänder, att ingen östersjö-makt har sådana maritima tillgångar som Frankrike och England i förening, men det är också

*Förslag till
lag om här-
ordningen.*
(Forts.)

Förslag till lag om härordningen. stor skilnad mellan att skicka trupper från Frankrike och England till Krim eller att föra dessa öfver Östersjön, hvartill behöfves högst 24 timmar, och hvartill helt andra fartyg kunna användas än för en transport till Krim.

(Forts.)

Man har framhållit, att i Finland antagits ett förslag, i många fall liknande detta; och då Finland står oss så nära i mångfaldiga afseenden, är detta exempel särdeles lärorikt för oss. Huru gick det då till i Finland? Derom skrifer en korrespondent på den tiden följande:

»Telegrafn har redan till andra sidan hafvet fört budskapet om, att värnpligten i princip blifvit antagen af alla fyra stånden. Emellertid har frågan sedermera helt oförmodadt tagit en annan vändning, hvilken hotar att kullkasta detta efter så långa strider vunnna resultat. Bondeståndet har nemligen, med förkastande af Utskottets förslag rörande lagens andra paragraf, beslutit, att rust- och rothållarnes vakansafgift (erlagd alltsedan 1810 i stället för uppställande af den indelta hären) borde upphöra, så länge den allmänna värnpligten eger bestånd;

»Utskottet hade i afseende å denna fråga framhållit, att rustnings-skyldigheten varit en ersättning för åtskilliga lindringar i räntans fullgörande, och att den fasta roteringen hade trädt i stället för de förut vanliga utskrifningarne. Af sistnämnda förhållande kunde man nu visserligen draga den slutsatsen, att roteringen borde upphöra, då allmän tjänsteskyldighet infördes, men Utskottet framhåller, att den utskrifning, hvarifrån befrielse medgafs mot vederlag af roteringen, var något väsentligt annat än värnpligten, enär densamma till hufvudsaklig del var fäst vid jordbesittningen och icke, såsom värnepligten, träffade alla samhällsklasser lika. Dessutom hade den ej sedan äldsta tider i Sverige existerande allmänna och personliga tjänsteskyldigheten genom knektekontrakten ansetts upphäfd; enär det till exempel i 7:de punkten af 1789 års försäkran å svenska och finska allmogens fri- och rättigheter hette: »Att våldsam värfning blifve så hädaneftersom hittills allvarsammeligen förbuden. Dock må icke någon i nödfall eller krigstider undandraga sig rikets försvar.»

Utskottet kommer således der till aldeles enahanda resultat som alla komitéer, hvilka här förut varit tillsatta, och som bemödat sig att åstadkomma en verklig utredning i dessa hänseenden. Jag annodar särskildt Herr Stjernspetz, till svar på hans sista anförande, att läsa hvad 1867 års komité för utredning af frågan om rustnings- och roteringsbesväret deröfver yttrat. Der skall han finna den fullständigaste vederläggning af hvad han nyss uttalat. I Finland antogs förslaget, utan att man behöfde göra några eftergifter åt rust- och rothållarne hvarken af indelningsverket eller ännu mindre af grundskatterna, hvilket senare ingen, så vidt jag kunnat finna, emfrågasatte. Detta gick därför att Finland hade varit nog gammalmodigt att bibehålla sin åldriga representation. Vi hafva skaffat oss en modern representation, men vi få också behålla vårt föräldrade försvar — och hade icke bevaringsöfningarna blifvit ut-

sträckta till 30 dagar under den gamla representationstiden, skulle de sannerligen icke hafva varit det ännu.

Alla andra förslag hafva blifvit förkastade, säger man, derföre måste vi antaga detta. Jag har hört detta här upprepas många gånger, men man har verkligen glömt tillägga, att äfven detta förslag blifvit förkastadt år 1878, ehuru i något olika form, och att just detta är nära nog det *enda* förslag, som blifvit af *denna* Kammare förkastadt. Hvarför skall man då just vidhålla detta förslag, som nu äfven af Andra Kammaren förkastats med en sådan majoritet, att en dylik knappt mött något föregående förslag, om man sammanräknar samtliga nej-röster i begge Kamrarne. Ty, om man räknar tillhoppa alla nej-röster i båda Kamrarne vid 1877 års förslag, utgjorde de endast 124 och här är nu ensamt från Andra Kammaren 153; år 1878 utgjorde alla nej-rösterna från båda Kamrarne sammanräknade 146 och år 1880 162 eller endast 9 röster mer än de, som i Andra Kammaren ensamt nu afgifvits mot 1 § i härordningsförslaget och hvarigenom detta förslag blifvit tillintetgjordt. Ser man deremot på jarösterna, finner man, att 1877 års förslag fick inalles 185 röster för sig, och i denna Kammare antogs det med 99 ja emot 20 nej. Det hade för sig 60 procent af alla inom Riksdagen afgifna röster och aldrig har något förslag varit så nära att antagas, ty om det blott vunnit 10 flera röster i Andra Kammaren för sig, hade det nu varit lag. År 1878 afgäfvos 160 ja-röster och år 1880 163 ja-röster, det vill säga något mer äfven det sistnämnda året än för 1878 års förslag. Hvarför skall man ändock nödvändigt fasthålla just vid det förslag, som att döma af dessa siffror synes hafva den minsta utsigten att gå igenom. Jag var färdig att rösta för det, och jag skulle gjort det, äfven nu, om det stått fristående för sig. Jag har gjort det i Utskottet, och jag har väntat till sista stunden för att se, huruvida den ringaste möjlighet funnes för bifall dertill, i ostympad form, genom båda Kamrarnes sammanstående beslut. Men efter de beslut, som i Andra Kammaren blifvit fattadt, kan väl icke någon menniska på allvar tänka på en sådan möjlighet. Då är det väl mycket lämpligare att man söker lösa dessa frågor på annat sätt, på ett sätt, hvarom alla kunna enas, nemligen så att man tager steget mindre ut på en gång, såsom Kongl. Maj:t föreslog till 1877 års riksdag, hvilket förslag så varmt mottogs i denna Kammare. I detta förslag stannade man, der vägarna skilja sig, så att både vänner af allmän värnpligt och vänner af indelningsverket eller vänner af ett sådant förslag som det nu föreliggande kunne derom förena sig. Man hoppades sålunda vinna värnpligtslagen och 62 dagars öfning för beväringen, utan att spela bort alla sina trumf; de eftergifter, som då ifrågasattes lemnade nemligen i behåll största delen af grundskatter och indelningsverk, hvarmed, efter som man måste köpa sig fram för att få ett försvar, man skulle kunna köpa sig vidare senare. Att ett sådant förslag skulle hafva större utsigter att gå igenom, derom är jag öfvertygad. Kamraren får tillfälle att senare yttra sig deröfver, när vi komma till Herr Ljunggrens motion.

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.

(Forts.)

Hade icke förslaget varit sammanbundet med skattefrågan, skulle jag till och med nu, så hopplöst det än vore, hafva röstat för det samma. Men ett bifall till förslaget skulle numera icke kunna leda till annat än att, om Första Kammaren antager förslaget helt och hållet, och Andra Kammaren antagit dess grunder, regeringen funne sig uppmanad att till en blifvande riksdag framkomma med ett förslag, som, för att hafva någon utsigt att antagas i Andra Kammarerna, måste stå så nära som möjligt de beslut, som af Andra Kammarerna fattats, och att ett sådant förslag då komme att förkastas af Första Kammarerna, derom är jag fullkomligt öfvertygad; man finge då det föga uppbyggliga skådespelet, att Första och Andra Kammarerna ömsevis gång efter annan antoge och förkastade förslaget, i dess olika skepnader, hvilket skulle allt för mycket påminna om leken: »när jag säger släpp, skall du hålla, och när jag säger håll, skall du släppa». Att nu rösta för förslaget, då intet dermed kan vinnas, skulle derjemte innebära ett förtroendevotum, en opinionsyttring för det berättigade i grundskatternas och indelningsverkets fullständiga afskrifvande. Det skulle vara att erkänna behörigheten af de nya skatter, hvilka man velat ålägga hela den svenska nationen och hvartil alla måste bidraga, såväl fattiga som rika, för att godtgöra herrar hemmanssegare. Det skulle vara en uppmaning till skattekomitén, så vida den nu icke lyckligtvis vore upplöst, att fortfarande söka efter nya »skattobjekt», som det moderna uttrycket så förföriskt uttalar, att man vore frestad tro frågan gälla upptäckten af nya guldgrufvor eller af Aladdins skattkammare, men som på ren svenska icke betyder annat än nya skatter, hvilka ingen gerna åtager sig. Om man efterskänkte grundskatter och indelningsverk, skulle det förmodligen gå så, att Riksdagen ej funne behag i de nya skatterna, utan i stället sökte genom förknappningar och indragningar på alla håll bereda de medel, som erfordras för att ersätta dessa tio millioner, som bortskänkts till enskilda personer. Derigenom skulle vår budget för hvarje år, allt mindre förråd bestrida andra nödvändiga utgifter och vi komma till ett fullständigt stillastående. Jag vill åtminstone icke bidraga med min röst till en opinionsyttring, som skulle hafva så beklagliga följder.

Hur frågan än går, vill jag för Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet uttrycka min högaktning och förhoppning, att han icke måtte tröttnas på den viktiga och otacksamma plats han innehar och der jag tror mig vara förvissad om att han åtnjuter så väl arméns som landets fulla förtroende.

(Härvid hördes många af Kammarernas ledamöter uttrycka sitt bifall.)

Herr Statsrådet rigtade till oss i förmiddags några varma ord för att uppmana oss att betänka, hvad fosterlandets väl kräfver, och icke vedervåga dess säkerhet genom att lemna oss i det försvarslöshetstillstånd, hvori vi nu befinna oss. Jag ber dock få fästa uppmärksamhet på, att det icke är till denna Kammarer, som dessa ord borde rigtas; ty denna Kammarer har alltid visat sitt varma intresse för denna stora angelägenhet och har antagit det ena förslaget efter det andra, som regeringen framlagt till förstärkande af vårt försvar,

samt nästan utan undantag voterat de anslag, som regeringen för armén och flottan begärt. Ansvaret drabbar således icke oss, om de hemska orden »för sent» en dag skulle ljuda.

En annan framstående talare inom Kammaren uppmanade oss första dagen att fatta ett beslut, som skulle betrygga vårt kära Sveriges sjelfständighet. Ja, stode det oss till buds att här fatta ett sådant beslut, så hyser jag intet tvifvel, att hvar och en af oss skulle öfvergifva sina små betänkligheter, och att detta beslut snart skulle blifva Kammarens. Men jag frågar mig förgäfvets, hvilket detta beslut skulle vara. Icke kan väl ett bifall till Kongl. Majts nu ohjelpigt fallna förslag i ringaste mån befrämja Sveriges sjelfständighet eller betrygga dess försvar! Tvärt om tror jag det vore att vilselöda regeringen, om Kammaren genom att biträda detta förslag förmäde regeringen att fortfarande arbeta på en väg, som har så liten utsigt att leda till målet. Jag är öfvertygad, att hvar och en hos med sitt samvete uppgjort, huru har bör handla — jag för min del har gjort det, och mitt samvete säger mig, att jag tjenar mitt forsterland bäst genom att rösta för afslag.

Detta anförande efterföljdes af talrika bifallsrop.

Herr Abelin: Jag har begärt ordet med anledning af Herr Chefens för Landtförsvarsdepartementet senaste anförande endast för att få förklara, att, då jag återopat hans yttranden, vid besvarandet af en del anmärkningar från hans sida mot min reservation, jag dermed icke kunnat afse att ordagrant återge hans yttranden, utan endast att angifva sjelfva innehållet af desamma, och har jag dervid missuppfattat Herr Statsrådet, hvilket jag beklagar, så må det lända mig till ursäkt att jag om den uppfattning jag uttalat icke står ensam. Då jag emellertid icke vill göras skyldig till ny missuppfattning, vill jag icke upptaga till besvarande hvad som sedan blifvit sagdt angående en del sifferdetaljer, i all synnerhet som dessa äro för större delen af Kammaren alldeles intresselösa och icke kunna utöfva det minsta inflytande på sjelfva hufvudsaken. Deremot ber jag få förklara, att jag af hvad som anförts icke funnit anledning att betvifla riktigheten af de uppgifter, som af mig blifvit under debatten meddelade, då, såsom sig bör, hänsyn toges till de förutsättningar, under hvilka de angifvits blifvit gjorda. Det har något yttrats rörande de ökade kostnaderna för den ifrågasatta pensioneringen af manskap, som efter 20 års tjänst afgår. Jag har icke hört hvartill beloppet af denna ökade kostnad uppgifvits, och hvad jag nu anför kan således icke misskännas för att vara en benägenhet att vederlägga yttranden, utan endast att lemna en uppgift, hvartill jag anser mig af omständigheterna uppkallad. Under förutsättning att 1,000 man årligen afgå pensionsberättigade, hvilken torde vara den siffra, som högst kan antagas, skulle, om, såsom jag tänkt mig, desse skulle pensioneras med samma belopp, som nu tillkommer underhållstagare i fjärde klassen af Vadstena krigsmanshuskassa, eller 15 kronor, och uppbära dem intill dess de efter sin ålder enligt

*Förslag till
lag om här-
ordningen.*
(Forts.)

*Förslag till
lag om här-
ordningen.*
(Forts.)

nuvarande bestämmelser skulle inträda i pensionsrätt, deraf uppkomma en ökad kostnad, som efter 10 års förlopp och derefter allt framgent skulle uppgå till 141,180 kronor årligen. Denna uträkning har jag från en framstående vetenskapsman, som i dylika frågor är en erkänd auktoritet.

Herr Fosser: Då det nu är första gången jag har äran och ansvaret att yttra mig i denna högt ärade församling och då under en flere dagar igenom pågående debatt så många utmärkta och framstående män uttalat sina åsikter i frågan, så skulle det vara förmätet af mig att besvara Kammaren med något längre anförande. Jag ber därför att endast i största kortet få angifva min ståndpunkt till denna för vårt land så viktiga fråga, då jag nu anhåller om bifall till den föredragna punkten.

Den siste ärade talaren har yttrat, att den nu föreliggande frågan faktiskt vore fullen vid denna riksdag. Derom vill jag nu icke yttra mig, men jag tror att den icke är formelt fullen, ty jag antager, att det i Riksdagens protokoll finnes många bevis på, att i likartade fall som detta lagförslag betraktats såsom ett helt, och, när Kamrarna stannat i olika beslut om särskilda paragrafer deraf, att den ena eller andra Kammaren för sammanjemknings ävägbringande i dylika fall frånträdtt sitt beslut; och det förefaller mig, som om denna väg äfven här skulle kunna beträdas. Äfven ett annat sätt tror jag här skulle vara möjligt, och det vore att denna Kammare någonstädes i linien ökade antalet med så stor styrka, som af Andra Kammaren är struken af reserven. Om sedan ett sådant beslut accepterades af Medkammaren, vore ju äfven den formella betänkligheten häfd.

Man har under den debatt, som nu pågått, synnerligen allvarsam samt framhållit, att anskaffandet af manskap för att hålla den nya stammen fulltalig skulle vara nära nog omöjligt. Jag kan icke fatta det afgörande i detta skäl.

Finnes då ingen annan makt i Sverige, som förmår hålla armén fulltalig och rekrytera den, än rust- och rotehållarne? Jag underskattar icke rust- och rotehållarnes betydelse, men jag tillmäter dem icke så stor vikt, att det är endast de, som förmå rekrytera. Kan delen rekrytera, så måste äfven det hela, som är hela landet och hela folket, kunna hålla armén fulltalig. Att ej torpsystemet i detta afseende spelar en så betydande roll, som man velat tillskrifva det samma, bevisas deraf att en ej ringa del af indelta armén icke har några torp och en annan del har torpen utarrenderade.

Man har här framställt den frågan: hvarifrån taga penningar, om vi skola stryka bort 10 millioner i grundskatter och indelningsverk? Vore vi ett rikt land, kunde vi det, nu kunna vi det icke. Jag vågar likväl fråga: förminskas svenska folkets och svenska landets skatteförmåga, förminskas folkets skattekraft derigenom, att en utjemning af våra föräldrade skatter sker? Förminskas folkets förmåga att bära skatter derigenom, att man söker att ställa skattebeloppen i något rimligare förhållande till skatteobjekten? Nej, mine herrar, landets förmåga att draga skatter minskas icke genom en

sådan åtgärd, så vidt jag kan förstå, och om så icke är, så tror jag, att denna invändning i grund och botten icke har så stor betydelse, som man här har velat förespegla. Folkets välstånd är statens tillförlitligaste skattkammare.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Man har framställt den föreslagna skattereformen såsom ett experiment, såsom någonting oerhördt, som i vår historia skulle sakna motstycke.

Det är i sanning förunderligt, huru lätt människorna glömma. Jag frågar: hvad skedde 1862 och 1863, då Riksdagen antog vara nu gällande kommunallagar? Den skattejemkning, som då skedde, innebar, efter mitt förmenande, lika mycket om ej mer än hvad som nu är föreslaget. För att belysa detta vill jag taga ett enda exempel. Om en person hade köpt eller ärft ett mantal om 20,000 kronors värde, så skattade han för ett helt mantal, och en annan, som hade köpt eller ärft en jordegendom om ett mantal, värdt kanske 200,000 kronor, skattade endast lika med den förstnämnde, innan 1862 års kommunallagar infördes, men efter antagandet af dessa lagar måste kanske den ene utgöra en kommunalskatt af 40 kronor, men den andre en kommunalskatt af 400 kronor. Men denna skattejemkning genomfördes icke på 37 år med den varsamhet och försigtighet, som nu är föreslagen och hyllad af dem, som vilja hafva en billig fördelning af våra skatter, utan den skedde på 1 à 2 år; och här gäller dessutom frågan endast 10 millioner, men enligt skattekomiténs utredning utgöra kommunalutskylderna för det är undersökningen afser i rundt tal $34\frac{1}{2}$ millioner.

Man har här, såsom vanligt vid dylika tillfällen, skarpt klandrat de politiska kombinationer, som kallas kompromissen. Jag har för min del aldrig kunnat följa och dela den uppfattning, som har ansett kompromissen vara en sammanlänkning af frågor, som till sin natur icke hafva något med hvarandra att skaffa. Jag har icke uppfattat saken så, utan fast mera på det sätt, att två viktiga och för vårt fosterland högst betydelsefulla frågor historiskt och samtidigt i vår inre utveckling kommit till den punkt, der de oafvisligen kräfva sin lösning. Men är det så, att de på den vägen hafva utvecklats sig, då förfalla också anmärkningarna om den onaturliga sammankopplingen. Och i öfrigt, hvad innebär väl det förslag, som här pekas på från motsidan; hvad innebär 1877 års förslag, som den högt ärade vice talmannen i sin reservation upptagit? Jo, det innebär, att en afskrifning af omkring 10 procent af grundskatter och indehningsverk eller en ersättning af ett belopp motsvarande detta skulle ske mot antagande af en del af försvaret, och jag kan icke finna annat än att detta just är att gå på kompromissernas vägar. Älskar man slagord, så säger jag, att det är lika mycket att köpslaga om landets försvar, om man gifver 10 procent grundskatter för en del af försvaret, som om man gifver mera för ett fullt ordnad försvar. Man säger, att kompromissen måste upphävas, och den siste ärade talare, som här hade ordet, yttrade: hvarför kan man icke skilja frågorna åt, hvarför har man icke framlagt ett förslag, om hvilket *alla* kunna förena sig? Jag skulle högeligen gratulera den ärade talaren, om han kunde framlägga ett förslag, som alla kunde förena sig om.

Förslag till
lag om här-
ordningen.

(Forts.)

När han gör det, har han gjort fäderneslandet en stor välgerning, men till dess detta skett, tror jag icke, att det är så lätt att, sedan man upphävt kompromissen, lösa dessa frågor, ty om man upplöser sammanhanget dem emellan, då frågar jag: hvilken fråga skola vi börja med att lösa? Man svarar mig naturligtvis här, att vi böra börja med försvarsfrågan, ty — tillägger man misstroget — få vi icke försvarsfrågan först löst, så få vi icke något försvaret, utan endast skatteafskrifning. Den andra sidan åter svarar: vi måste börja med skattefrågorna, ty — tillägges misstroget äfven från den sidan — få vi icke skattefrågorna först lösta, så få vi ingen skattereform. Hvar finnes då förmedlingen? Kan någon förutsäga, hvilka strider som skola uppkomma om dessa frågor lösning, om vi nu söka att skilja dem från hvarandra?

Jag tilltror mig visserligen icke den skarpa blick in i framtiden, att jag vågar förutsäga hvad som en gång skall framgå ur det mörker, som jag fruktar skall komma att omgifva våra inre förhållanden, om dessa frågor nu falla. Men så mycket vågar jag säga, ty jag är derom fullt öfvertygad, att hvem som än kan komma att vinna på, om försvarsfrågan nu undanskjutes ytterligare, icke blir det fosterlandet, utan — nihilismen.

Herr Casparsson: Då jag hörde landshöfdingen i Jemtlands län i förgår uppträda mot de opinioner, som uttalas på folkmöten, så vågade jag för andra gången begära ordet. Jag delar hans äsigt så till vida, att en styrelse eller representation, som fäster allt för mycket afscende vid massans uttalanden, begär fel lika väl som en styrelse eller representation, som helt och hållet slår döföret till för sådana uttalanden; men om de uttalade opinionerna öfverensstämma med och hafva sin grund i sakkörståndige och sakkunnige personers yttranden, så tror jag att de väl förtjena afscende. Före 1878 tror jag ingen enda sakkunnig person fans, som skulle velat understödja en försvarsorganisation, uppförd på de här föreslagna grunderna.

Bland de sakkunnige vill jag inräkna den ärade talaren sjelf. När i Andra Kammaren år 1875 ett förslag af de tre reservanterna var framlagd, bygd på precis samma grunder som detta, yttrade han: »Dit räknar jag de tre reservanternas från Andra Kammaren framställning, som åtminstone jag finner vara sådan, att ingen regering skulle på grund deraf vilja eller kunna framlägga ett förslag inför Riksdagen.» Nu har emellertid en regering, till hvilken jag förmodar att han hyser det största förtroende, framlagt ett sådant förslag; och mellan detta hans yttrande år 1875 och hans totala underkännande af betydelsen af de vid folkmöten nu i samma syftning uttalade äsigtter ligger en olöslig sjelfmotsägelse.

En talare på stockholmsbänken, som nu icke är närvarande, yttrade, att den uppgift, jag skulle hafva lemnat om den föreslagna stammens ungdom, hvilade på ett misstag. Ja, till en viss grad har han deri rätt, ty uppgiften var hemtag ur landtförsvarskomiténs utlåtande, och jag anser, att hela denna komités arbete i viss mening »hvilat på ett misstag», men från den ärade talarens ståndpunkt tror jag icke, att rigtigheten af dess uttalanden bör underkännas. Landt-

försvarskomitén säger (Motiv till N:o 4, art. 1, sid. 175): »Enligt *Förslag till lag om härordningen.* hvad visadt är, kommer för öfrigt antagligen den större delen af de i stammen inträdande att utgöras af ynglingar mellan 18—21 år». Den ärade talaren inräknade bland stamtruppen äfven f. d. stamsoldater, som skola tillhöra beväringens första uppbåd, men detta är en begreppsförvexling, till hvilken jag tyckt mig finna att åtskillige talare af motsatta sidan hafva gjort sig skyldige.

I den föreslagna värnpligtslagen § 36 mom. 2 heter det: »Stamsoldat, som öfvergått i beväringen, tillhör, så länge han i följd af sin värnpligt qvarstår i beväringen, dess första uppbåd». Men detta är något helt annat, ty när han har »öfvergått i beväringen», kan han ju icke längre qvarstå i stamtruppen. Dessutom uttalar det Särskilda Utskottet oförtydligt den mening, att dessa stamsoldater, som öfvergått i beväringen, endast äro att betrakta som reserv. Det ytras nemligen (sid. 109): »Det Kongl. förslaget förutsätter att desse stamsoldater hufvudsakligast skulle komma att ingå i de s. k. reservtrupperna, hvilka först vid härens sättande på förstärkt krigsfot tagas i anspråk». Deremot medgifver jag villigt, att på detta sätt beväringens första uppbåd skulle komma att tillföras mera mognade män, om hvilkas militära beskaffenhet för öfrigt jag icke vill inlåta mig. Så mycket vågar jag dock säga, att dessa kavallerister, som icke suttit i sadeln på 7, 8 à 9 år, icke kunna vara af synnerligt stort värde, ty om de icke blifva såsom man säger »pappershusarer», så blifva de åtminstone till en början husarer på papperet.

Jag skulle icke hafva vidrört frågan om det olika värdet af den indelta och den värfvade soldaten, så framt icke chefen för Landt-försvarsdepartementet sjelf hade upptagit den, men då den nu blifvit väckt, så vill jag meddela hvad jag i detta hänseende erfarit, nemligen att det finnes regementschefer, som söka att så mycket möjligt är undvika att vid sina regementen få anställda karlar, som hafva tjenat i den värfvade armén, emedan erfarenheten har lärt, att den militära fernissan från deras föregående tjänstgöring är borta, men olaterna äro kvar.

Jag skulle, såsom sagdt, helst undvikit att å nyo upptaga denna fråga, om icke stridsämnet å nyo hade blifvit framkastadt. Samme talare på stockholmsbänken sade, att det är lätt att uträkna, att medelåldern för stammen skulle komma att uppgå till 25—26 år. Huru lätt det är, vet jag icke, men, om jag hörde rätt, förklarade krigsministern i Onsdags i Andra Kammaren, att det är omöjligt att beräkna detta af den naturliga orsak, att stammen ännu ej finnes till.

Samme talare sade vidare, att 1870 års krig vans just med sådana der 22—23-åringar. Det är möjligt att jag misstager mig, men jag är nästan säker, att det tyska landtvärnet måste uppkallas, och när det sker, mine herrar, är tillståndet sådant, att det knakar i samhällets fogningar, och det var ur den synpunkten, som Gambetta och nationalförsvarsregeringen försökte att hålla ut striden till det yttersta, hvilket eljest hade varit rent af vansinnigt.

Han sade vidare, att det är förslaget många sätt att utveckla indelningsverket, och därför trodde han att det icke finnes något.

Förslag till Detta är en slutledning, hvars giltighet jag för min del icke kan
lag om här- godkänna.
ordningen.

(Forts.)

Herr Statsrådet och chefen för Landtförsvarsdepartementet gjorde några anmärkningar vid hvad jag anfört angående den holländska och engelska armén. Han frågade, hvilket sammanhang det finnes mellan engelska och holländska armén, å ena sidan, och den nu föreslagna å den andra. Jo, det är den likheten, att de båda skola anvärfvas mot kontant betalning, och om man skall uppnå en i förhållande till folkmängden så hög siffra, som af det nu föreliggande förslaget skulle blifva en följd, så tror jag, att likheten mellan dessa arméorganisationer och den deraf uppkommande svårigheten att erhålla folk skall blifva ganska påfallande.

Hvad det beträffar, att den engelska armén är skyldig att tjenstgöra äfven i kolonierna och att detta i väsentlig mån försvårar värfningen, så är det sant, att detta fördyrar värfningen, men det är en ren penningfråga, och i England uppgår också kostnaden för den värfvade soldaten till omkring 1,000 kronor.

Hvad Holland beträffar, så tror jag, att chefen för Landtförsvarsdepartementet uppgaf, att det år 1882 var ett så stort antal vakanser bland *korpralerna*, samt att detta berodde derpå, att desse icke finge taga enskild tjenst. Denna uppgift är jag naturligtvis skyldig att tro, men chefen för Landtförsvarsdepartementet nämnde icke, huru stort antalet vakanser var bland själva *soldaterna*. Jag anförde emellertid förra gången jag hade ordet, att den 1 Juli 1879, då styrkan af de frivillige borde vara 13,120, utgjorde antalet vakanser i holländska armén 9,909 soldater, och bland korpralerna utgjorde det vid samma tidpunkt — något som jag då icke nämnde — 1,178 man.

Beträffande villkoren för soldaters anställning i nämnda armé vågar jag, då man här återopat tidningsartiklar, nu återopa en broschyr, utgifven af föreningen »Värnpligtens Vänner», hvarför jag förmodar, att de, som hylla föreningens syften, icke kunna hafva något att anmärka emot min källa. Broschyren bär titel: »Stamsystemet såsom organisationsform», och det heter der: »Redan 1876 hade man höjt värfningspenningarne; hvarje rekryt, som vid 18 års ålder förband sig till sex års tjenst, erhöi i värfningspenningar 112,50 kronor, och vid en derpå följande sexårig rekapitulation erhöi till fyllda 49 år en soldat 90 kronor, en korpral 135 och en sergeant 180 kronor. Svårigheterna för soldater i tjenst att ingå giftermål minskades, understödskassor för soldatenkor och pupiller inrättades, och underhållet förbättrades på flera sätt.» Det visade sig, att detta hade den påföljd, att antalet värfvade, som under åren 1875—1877 uppgick i medeltal till 2,300 man, under åren 1878—1879 steg till 2,750 man.

Herr chefen för Landtförsvarsdepartementet anmärkte, att hvad jag hade anfört om förhållandena i Finland och särskildt i Kuopio län icke skulle vara fullt exakt. Det är visserligen en småsak, men då jag tror mig hafva rätt, vill jag icke gerna anses hafva orätt. Jag beder därför om ursäkt, att jag måste något litet upptaga Kammarrens tid med att »läsa lagen»; detta naturligtvis blott i bokstaflig mening. Chefen för Landtförsvarsdepartementet anförde, att det

kommit en uppgift till *generalstaben* rörande förhållandena i Finland 1882. Jag förmodar, att ur samma källa härflyter den uppsats, som funnits meddelad i tidningen *Aftonbladet* och som sedermera utdelats i broschyrform, ty »tungomålet» röjer dess ursprung. Der lemnas följande upplysning: »Den 18 April 1882 lästes i *Helsingfors Dagblad*: Till Kuopio bataljonskansli har ankommit och ankommer fortfarande en sådan mängd ansökningar om erhållande af tillträde till bataljonen såsom frivillig, att kansliet nödgats genom tidningarne på orten tillkännagifva, att det bestämda antalet redan är fullt.» Det var sålunda icke *guvernörsembetet*, som utfärdat denna kungörelse, såsom chefen för Landtförsvarsdepartementet uppgaf, utan det var *bataljonskansliet*, ty guvernören har med den saken intet att skaffa. Härpå grundade jag min förmodan, att det var fråga om dessa frivillige, hvarom § 90 och följande paragrafer handla, som afse sådana, hvilka söka inträde vid trupperna på grund af intyg öfver aflagda kunskapsprof för att sedan, efter att hafva uppfyllt stadgade vilkor, blifva befordrade till underofficerare eller officerare. Det heter nemligen i § 90: »Önskar någon inträda såsom frivillig vid trupperna, bör han till vederbörande bataljonskommendör inlemna ansökning derom...» Således skola ansökningarne alldeles icke inlemnas till *guvernörsembetet* utan till »*bataljonskansliet*», och vidare heter det i § 93: »Frivillige antagas i tjänst under loppet af hela året.» Dercmot sker antagandet af frivillige skarpskyttar i ledet på ett helt annat sätt, nemligen inför *uppbådsnämnden* på sätt § 72 stadgar: »Innan lottning vidtager, uppmanas de af de uppbådade, som önska förträdesvis inträda i aktiv tjänst, att gifva detta till känna, hvarefter i ordningsföljd från N:o 1 uppåt lika många numererade lottsedlar afskiljas, som antalet af dem, hvilka sådan anmälan gjort, och verkställes främst lottning mellan dessa på sätt §§ 73 och 74 säga.» Någon anmälan på förhand finnes sålunda icke för *dessa slags frivillige* stadgad.

Hade det varit dessa, som det omnämnda tillkännagifvandet åsyftar, så är det dessutom en komplett omöjlighet att resultatet kunde hafva varit känt i *Helsingfors den 18 April*, ty, såsom chefen för Landtförsvarsdepartementet sjelf anmärkt, sammanträda uppbådsnämnderna under tiden från den 15 April till den 24 Juni. Nu är Kuopio län, enligt Kejs. kungörelsen den 26 November 1879, indeladt i 10 uppbådsområden, fördelade på 2 kretsar, af hvilka den ena omfattar 6 uppbådsområden. Den nämnd, som skall verkställa uppbådet, är gemensam för en hel krets. Vid sådant förhållande är det ju en fysisk omöjlighet, att uppbådsnämnden, äfven om den börjat redan den 15 April, kunnat för alla 6 områdena afsluta denna förrättning så tidigt, att resultatet kunnat vara känt i *Helsingfors* och omtaladt i *Helsingfors Dagblad* den 18 April. — Hela frågan är visserligen af mindre vigt, men jag har velat söka fritaga mig från att hafva lemnat en felaktig uppgift.

Sedan jag sist hade ordet, har situationen i frågan väsentligen klarnat. Herr Chefen för Landtförsvarsdepartementet har på ett sätt, som jag egnar fullt och tacksamt erkännande, sökt att upprätthålla de militära fordringarna i förslaget. Han har förklaradt, att han i

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

det nu framlagda förslaget gått till den yttersta gränsen af nedsättning i de militära fordringarna, och att ytterligare nedsättningar »ganska lätt kunde göra den nya härordningen så svag, att den till och med blefve svagare än den nuvarande», och särskildt har han betonat, att reservtruppernas indragning är något, som han under inga vilkor kan medgifva. Nu har likväl, såsom vi alla veta, inträffat, att Andra Kammaren strukit reservtrupperna, en del af artilleriet, rytteriet och en del af trängen, och den håller just nu på med att nedsätta öfningstiden för stammen. Chefen för Landtförvarsdepartementet citerade här Tegnér — det händer ibland äfven mig — men han fullföljde ej citatet till slut. Han anförde blott början:

»Evigst kan ej bli det gamla,
ej kan vanans nötta lexa
evigst repas upp igen.»

Jag vill därför fortsätta:

»Hvad förmultnadt är skall ranla,
och det friska, nya växa
upp utur förstörelsen.»

Det gamla, förmultnade är naturligtvis indelningsverket, och det »friska, nya», som skall växa upp ur förstörelsen, är 1878 års foster, å hvilket dess fäder redan hafva afhuggit armar och ben och som de nyss, när jag var inne i Andra Kammaren, höllo på att säga hufvudet af.

Under sådana förhållanden kan jag icke dela den optimistiska uppfattning, som från statsrådsbänken blifvit uttalad, ty hvad man vill sätta i stället för det gamla bepröfvade, som skall afskrifvas, är sjelf stäldt på afskrifning. Redan Kongl. Maj:ts förslag och ännu mera hvad Andra Kammaren nu beslutit innebär en större rubbning i 1878 års förslag, än hvad indelningsverket under 200 år varit underkastadt.

Då man är i farten att citera pösi, vill jag med afseende på Första Kammarens ställning till frågan anföra de ord, som Sandels riktade till befälhafvaren för den trupp, som vid Virta bro var stäld att hålla stånd mot öfvermakten: »Om den svigtar i dag, är den såld.» Dessa ord vill jag tillämpa på den närvarande situationen, ty om Första Kammaren, med full kännedom om de af Andra Kammaren redan fattade beslut, godkänner detta förslag, då kommer konsekvensen ovilkorligen att förr eller senare göra sig gällande, och konsekvensen blir: »ett betryggande försvar» med — »modifikation». Jag yrkar fortfarande afslag.

Detta anförande mottogs med många bifallsyttringar.

Herr Laurell: Jag skall ej många minuter pröfva Kammarens tålmod, men det torde benäget tillåtas äfven mig att i denna viktiga fråga få tillkännagifva min ståndpunkt. I likhet med många af Kammarens ledamöter hyser jag stora betänkligheter mot det föreliggande förslaget, i afseende på det sätt, hvarpå den föreslagna

stamtruppen skulle anskaffas och mot densammas beskaffenhet. Man har visserligen här under diskussionen hört sägas, att det sätt, på hvilket man enligt förslaget skulle anskaffa den nya stamtruppen, är temligen lika med det sätt, hvarpå vår nuvarande indelta armé rekryteras. Man säger nemligen att vi värfva äfven de indelta soldaterna. Detta är dock fullkomligt origtigt. Skulle man tolka ordet värfning på det sättet, så kunde man ju också säga, att allt frivilligt aftal, som afser anskaffande af tjenare, är värfning, och under sådana förhållanden är värfning så vidsträckt använd i vårt land, att man vid detta ord ej borde fästa den känsla af ovilja, som nu onekligen vidläder detsamma. För min del tror jag dock icke, att man kan säga, att de indelta soldaterna kunna kallas värfvade soldater. Jag vill emellertid icke trötta Kammaren med att försöka visa skillnaden mellan det sätt, hvarpå den värfvade stammen anskaffas, och det sätt, hvarpå indelta arméns luckor fyllas. Jag har sjelftjenat ganska länge vid indelta armén och jag har ändå längre varit rotehållare; jag bör således hafva fullständig kännedom om rekryteringen vid denna armé. Äfven tror jag mig veta, huru den värfvade armén rekryteras. Jag ber endast att i största korthet få anföra en enda jämförelsepunkt mellan dessa olika kompletterings-sätt. Då en soldat skall anskaffas vid indelta armén, så göres detta i regeln af rust- eller rotehållaren, således i allmänhet af den person, som i en lång följd af år skall hafva soldaten boende hos sig eller åtminstone vara i ganska nära beröring med honom. Deri ligger just den stora garantien för att den, som skall anskaffa en karl, noga ser sig för i valet och att man får bra folk. Vid värfning är det ett köp. Den värfvade föres till regementet och levereras der. Den man, som skaffar rekryten, har intet ansvar för honom och ingen olägenhet af honom för framtiden. Jag vill icke påstå, att det sätt här föreslagits att anskaffa stammen skulle vara alldeles detsamma som sättet för rekryteringen af våra värfvade regementen, men dessa båda sätt skulle blifva temligen snarlika, och temligen öfvertygad är jag om att man skulle se på priset mer än på mannen. För min del tror jag, att priset skulle blifva ganska högt. Om våra näringar i allmänhet ännu en gång skulle komma i blomstring, så är det temligen klart, att de krafter, som funnes kvar, blefve flitigt anlitade och skulle betalas med hög dagspenning. Under sådana förhållanden skulle man få betala för stamtruppen ett pris, hvilket man nu ej kan ana. Det gjorde dock intet, att man betalade högt, om man blott finge bra folk, men i det fallet tror jag att man miss-tager sig och att man är allt för mycket förhoppningsfull. Här hör man sägas, att det folk vi skulle få skulle icke blott vara lika goda som indelta armén, utan man hoppas att bland dem få en hel del mera bildade och kunnige ynglingar, söner af förmöget folk. Man tror att desse skulle gå in för de utmärkta skolornas skull och stöder detta på erfarenheten af att icke obetydligt antal de senare åren ingått till volontärskolorna. Men jag undrar, om man kan riktigt jämföra dessa båda institutioner. Jag kan lätt tänka mig, att en far, som vill bereda sin son en litet högre bildning, skickar honom till Karlsborg, der han kommer i beröring med i allmänhet

*Förslag till
lag om hä-
ordningen.*
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

temligen hyggligt folk och der skolan skötes af godt, till och med utvaldt befäl, som på allt sätt vårdar sig om dem. Men jag kan icke tro, att en far gerna låter sin son taga värfring för att få njuta af den undervisning, som dermed följer. Jag tror således icke att man kan beräkna stammens beskaffenhet efter volontärinstitutionen. Deremot håller jag före, att man får samma slags folk, som för närvarande går till värfvade armén. Jag vill icke fördöma värfvade armén. Den är mycket duglig, i synnerhet i exercis och manövrer, om ej dess uthållighet sättes på för hårda prof, men andra egenskaper man fordrar af en god soldat och som man är van att finna hos våra indelta, dessa egenskaper tror jag icke, att man hos den värfvade kan bygga på i samma grad. Här har en högt aktad talare på stockholmsbänken för några dagar sedan framhållit de framstående egenskaperna hos den värfvade armén i sist omnämnda afseende. Han sade, såsom bevis härpå, att af Stockholms polis-corps, hvilken naturligtvis kräfver oförderfvadt och pålitligt folk, icke mindre än 130 man hafva tillhört värfvade regementena. Jag medgifver att detta bevisar något, men dock bra ringa. Om man ihågkommer att den värfvade armén är ungefär 7,000 man, att de antagas i allmänhet på 2 à 3 år och att rekapitulation nu mera ganska sällan förekommer, så kan man lätt tänka sig, att den årliga afgången vid dessa regementen är ganska betydlig. och då är den procent af dessa, som ingår i Stockholms polis-corps, ytterst ringa. Hade den högt ärade talaren velat upplysa Kammaren om hvar alla de öfriga, som hafva tjenat ut sin tid, taga vägen, skulle detta varit en mycket intressant uppgift. Då man betraktar denna sak, så, för att vara fullt opartisk, bör man äfven se på medaljens baksida, hvilken sannerligen har ganska djupa skuggor. Efter som detta kommit på tal, så vill jag härom lemna några få siffror. Jag är icke i tillfälle att kunna redogöra för hvarhän *alla* tagit vägen, men jag är i tillfälle att nämna, huru många som hamnat såsom fångar. Jag har dessa uppgifter från fångvärderna, och de äro således fullt tillförlitliga. Herrarne torde påminna sig att vi hafva 7,000 man värfvade trupper. Jag vill först upplysa om, att den 1 Januari förra året voro kvar i våra fångelser 307 straffångar, som varit militärer. Det gör öfver 5 procent af hela fångantalet. Af dessa voro 42 på lifstids fästning. Straffångar öfver 2 år voro 124, straffångar på två år eller derunder 118 samt fångelsefångar 23. Bland dessa 307 är det naturligtvis några som tillhört indelta armén. Huru många dessa äro, kan jag likväl icke upplysa, men det är naturligtvis ett försvinnande litet antal. Vidare bör man komma i håg, att disciplin-kompaniet, som i allmänhet består af 100 man, är helt och hållet från värfvade armén. Jag vill vidare upplysa, att vid kronoarbetareskorpserna af 222 kronoarbetareskarlar voro förra året 94 f. d. värfvade soldater. Detta är summa 42 procent af hela antalet. Om man ser till huru förhållandena äro på Långholmen, der just icke de bästa karlarna taga in, så finna vi att förra året af 295 nya fångar 100 voro f. d. värfvade soldater, således 34 procent. Siffrorna äro såsom nämndt sorgliga, men de äro sanna, och i en tid, då man föreslår att nära fyrdubbla den värfvade stammen, kan det vara tid på att

taga dem i betraktande. Jag vill visst icke påstå, att den föreslagna stammen skulle blifva af alldeles *samma* beskaffenhet, och jag tror icke att den skulle visa *lika* sorgliga resultat, ty äfven om manskapet vid inträdet skulle vara likartadt med soldaterna vid nuvarande värfvade armén, så föreställer jag mig, att en hel del faktorer skulle inverka, så att de dåliga anlagen icke skulle komma till den utbildning, som vid den värfvade armén nu synes vara fallet. Jag tror att denna blefve *mycket* bättre, men *huru* mycket? Det är svårt att säga. Man talar om att de utmärkta skolor, som skulle åtfölja denna härordning, skulle lemna säker garanti för att folket icke blefve förstördt, utan ginge ut och, såsom en talare uttryckte sig, »spridde liksom ett nät af ordning och kunskap omkring hela landet.»

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

Jag tviflar icke på att de skulle få *kunskaper*, men jag tviflar på att deras *moraliska egenskaper* skulle i väsentlig grad förändras. Jag tror att i militäriskt afseende och äfven i fysiskt skolorna medföra mycken nytta. Men jag har sällan hört, att ett fältlif är välsignelsebringande i moraliskt afseende.

Värdet af en arméorganisations beskaffenhet är naturligtvis mycket beroende af beskaffenheten af officerscorpsen i alla dess grader. Jag undrar om man ser på det nu föreliggande förslaget huru underlöjtnantsgraden skulle se ut. Jag huser den åsigt, att en hel del folk skulle komma in i denna grad, som icke egde tillräckliga kunskaper och den duglighet, som behöfdes. Den tid är borta, då man tjänade för uniformen; i vår praktiska tid ser man på inkomsten, och den plats, som icke någorlunda betalas, besättes i allmänhet icke med dugligt folk. Jag vågar således icke lita på denna del af officerscorpsen.

Då jag vidare tager i betraktande, det sinnesstämningen i landet är mot förslaget, att det innebär en stor orättvisa mot den studerande ungdomen, att man i förslaget bort mera tänka på sjöförsvaret; då jag ej heller vill för våra grundskatter köpa ett försvar, som i mitt tycke lemnar åtskilligt öfrigt att önska, och då jag slutligen hoppas, att man på vår gamla nationella grund, indelningsverket, kan förr eller senare bygga ett lämpligt försvar; så har jag icke, så gerna jag velat att försvarsfrågan så fort som möjligt blefve afgjord, kunnat besluta mig för att rösta bifall till detta förslag, utan måste jag förena mig med dem, hvilka yrka afslag.

Herr Wærn, Leonard: Då det må hända anses kan vara en pligt att, i en fråga af så vital natur som den förevarande, öppet uttala sin mening, vill äfven jag med några ord angifva min ståndpunkt till densamma.

Jag får då med ens förklara, att jag, så gerna jag än det ville, *icke* kan med min röst i allo biträda det Kongl. härordningsförslaget. Jag tror — ty hvad man ej förstår det får man tro — att alla dess rent militära detaljer äro förträffliga; skada blott, att denna konstrika byggnad blifvit uppförd på en osäker — jag skulle nästan vilja säga falsk — grund.

Vill man hafva en härordning, byggd på värfvad stam och bevärning — ett experiment, som ännu torde vara oförsökt — måste den

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.) i första rummet vara en organisation så fast, att den ej kan rubbas af någon politisk vindfläkt; och hvad stammen särskildt beträffar, anser jag den böra vara rotfast i den svenska jorden, ej en sådan, som endast finnes till på papperet.

Att en stam skall vara fast, ligger redan i sjelfva begreppet. En stamtrupp bör därför, enligt mitt förmenande, vara en sådan, som, efter att hafva erhållit fullständig militärisk utbildning, kan vara ett stöd och tjena till ledning för det yngre manskapet.

Med dessa fordringar på en stamtrupp — den må vara större eller mindre i antal — kan jag svärigen tänka mig densamma annorlunda än som en *yrkeshär*, åtminstone hvad angår infanteriet.

Männe den stam, som detta härordningsförslag erbjuder, kan motsvara dessa fordringar? En stamtrupp, hvars anskaffande redan i fredstid beror af tillfälliga konjunkturförhållanden; en stamtrupp, som utgör ett löst aggregat af olikartade beståndsdelar; en stamtrupp, som oupphörligt omsättes, och hvaraf en betydlig del skulle vara fullkomligt oöfvad och en, antagligen ännu större, del icke tillfinnandes; är detta en *stamtrupp*, så får jag erkänna att jag icke förstår hvad dermed menas.

En föregående talare har kallat denna institution för en *rekrutskola* och något annat kan jag ej heller finna att den är.

Af hvad jag redan yttrat framgår, att jag ej kan biträda deras åsigt, som yrkat bifall till det Kongl. härordningsförslaget i dess helhet.

Flera andra skäl hafva äfven för mig varit bestämmande, men då de redan af föregående talare blifvit framställda, vill jag ej upptaga tiden med deras upprepande. Jag ber dock få erinra, att jag härvid endast yttrat mig rörande 40 §, som ock nu egentligen skulle vara föremål för öfverläggning, samt att det är å denna paragraf, som jag yrkar afslag.

Herr Wallberg: Jag har begärt ordet endast för att få till protokollet antecknad, att jag kommer att rösta mot bifall till Utskottets förslag och önskar att Första Kammaren måtte göra detsamma, så att det en gång måtte blifva slut på det olycksaliga köpslagandet rörande fosterlandets viktigaste angelägenhet, dess försvar.

Jag yrkar afslag.

Herr Storekenfeldt: Det ärende, som Riksdagen nu har för händer, är otvifvelaktigt det största, som blifvit afgjordt efter December 1865. Man torde därför med skäl kunna antaga, att mången hyser den pretention på dem, som med sakens afgörande hafva något att skaffa, att nemligen få se midt igenom dem eller se dem ut och invända. Det är något, som jag i allmänhet icke tycker illa om, och underkastar mig därför operationen med nöje.

Jag kastar mig hufvudstupa in i bataljen under fältropet: »*bifall till 40 § i Särskilda Utskottets Utlåtande N:o 1*».

Här hade efter parlamentarisk vana varit att vänta, då det icke kommit förut, motiv, förklaringar och beskrifningar och litet dessutom utom ämnet, men jag har den tillit till Kammarens ledamöters vän-

lighet och goda hjertan, att de, synnerligen nu, med nöje efterskänka detta hvad mig angår. Jag kommer därför tvärt till konklusionen, som jag hoppas att Kammaren icke finner mycket strida mot introduktionen, då jag formulerar mitt påstående så, att jag anhåller om bifall till 40 § af *Särskilda Utskottets Utlåtande No 1*.

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Herr Widén: Den diskussion om antagandet af ny härordning, som egt rum i Första Kammaren under de senaste dagarne, har efter min tanke antagit karakteren af öppen omröstning, och det är för att öppet uttala min mening i det ämne, hvarom nu är fråga, som äfven jag begärt ordet. Alla de talare, som hittills yttrat sig, hafva enstämmigt erkänt, att den försvarsordning, som vi hafva, icke är tillfredsställande eller kan lemna ett betryggande försvar för vårt land, derest fara uppstår och försvar behöfves. Men i det hänseendet har en olikhet i meningarne gjort sig gällande, att en del af Kammaren velat hafva den förbättring, som alla erkänt vara nödvändig, byggd på indelningsverkets grund, och den andra delen åter velat hafva denna byggd på den allmänna värnpligtens frivillighetsgrund. För en förbättring, byggd på den rena allmänna värnpligtens grund med tvångslootningen, har ingen röst höjt sig, ehuru väl flere tillkännagifvit, att de lysa sympatier för densamma. Jag ber att till en början få säga, att jag för min del icke skulle hafva något emot att man byggde den förbättring, som är i fråga, på indelningsverkets grund. Jag har redan vid ett föregående tillfälle, då ett härordningsförslag på den grunden var framlagdt, röstat för detsamma, och jag skulle, om ett sådant förslag nu vore framlagdt, som visade sig innebära en erforderlig förbättring i vårt försvar och tillika egde någon utsigt att blifva af Riksdagen i dess helhet antaget, äfven nu gifva min röst för det. Men tydligt är först och främst, hvad ock Herr Abelins föreliggande reservation gifver vid handen, att ett sådant förslag icke skulle utgöra en utveckling af indelningsverket, utan en sådan förändring deraf, som sonderbröte detsamma på samma gång. Tydligt finner jag det vidare, att ett försvar, byggt på denna grund, antingen skall blifva svagare än det nu af Kongl. Maj:t föreslagna eller också dyrare. Det blefve svagare, om det nemligen skulle inskränkas till den numerär som förekommer i det Kongl. förslaget, alldenstund det icke kunde få den förmåga af utsvällning, som innebäres i den af Kongl. Maj:t föreslagna härordningen. Gjordes åter numerären större, på det att härordningen, på indelningsverkets grund, måtte blifva lika betryggande, så blefve den utan all gensägelse långt dyrare än det försvar, som nu af Kongl. Maj:t föreslagits. Särskildt komme städerna jemte andra privilegierade, hvars vakanta nummer skulle göras effektiva och efter skatteförmåga tillökas, att få känna tyngden af en dylik reform. Den anordning, som i det Kongl. förslaget är framställd, måste blifva den billigaste möjliga, därför att man under fredstid kan hålla krigshären på inskränkt nummer och ändå ega att i farans stund tillgå en krigsduglig reserv, som fördubblar härens styrka. Föreläge ändock ett på indelningsverkets grund förbättradt försvar, så skulle jag icke undandraga mig att rösta för detsamma, för så vidt det kunde ega den ringaste

Förslaget till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

utsigt att blifva af Riksdagen antaget. Ty att främja framgången till ett betryggande försvar mot krigets fasor måste väl erkännas vara en medborgares första pligt. Ty hvad kunna vi väl hafva för glädje af det goda vi ega i fredstid, af hus och hem med allt annat godt om vi måste gå med bäfvan i hjertat för den fara, som inträder vid ett krigsutbrott, till följd deraf att vi veta att vi icke förmå att tillbakaslå ett fiendtligt anfall samt värna om vårt land och de våra. Med hvilken glädje kan man lemna det man sparar, det må vara mer eller mindre, till arf åt de sina, då man dervid måste förebrå sig, att man försummat tillfället att bereda dem och sitt land ett betryggande försvar? Det är i känslan häraf som jag vid hvarje tillfälle som erbjudit sig under mitt beivande af riksdagen, röstat för förbättring af vårt oförsvarliga försvar. Men nu lönar det sig, efter min mening, icke ens att tänka på ett förbättradt försvar, bygd på indelningsverkets grund. Första Kammarens män kunna icke få hysa att till det beslut, som af densamma fattas i denna angelägenhet, måste komma Medkammarrens instämmande, för att det skall ega någon betydelse. Man måste då räkna med de faktorer man har, liksom vid alla andra beräkningar. Och så tydligt har det sedan 1871, då det Abelinska förslaget först förkastades tvenne omgångar, visat sig, att Medkammarrens icke går med på någon utveckling af vårt försvar på indelningsverkets grund, så att man icke kan få hysa den ringaste förhoppning att på den vägen komma fram till målet. Dertför har det ända från Riksdagens början rent af förundrat mig, att man kunnat sätta något sådant i fråga. Ja, det har till och med förefallit mig så, som att allt sådant tal egentligen icke inneburit annat än det, att man funnit sig kunna undvara all förbättring af det bristfälliga försvarsväsen, som finnes. Men härmed må nu förhålla sig huru som helst, så är det för mig helt visst, att ingenting annat återstår att göra än att ingå på den grund, hvarpå det Kongl. förslaget är bygd, derest vi vilja komma framåt till det mål, som vi alla erkänna såsom det nödvändiga: *ett förbättradt och betryggande försvar* för vårt dyra fosterland. Att svårigheter skola möta för framgången äfven på denna väg känner jag väl, men några oöfvervinneliga hinder tror jag icke här skola resa sig mot fosterlandsvännernas allvarliga bemödanden.

Hvad nu vidare det Kongl. förslaget i öfrigt angår, så anser jag mig hafva fullt giltiga skäl att antaga det såsom gifvande ett godt och betryggande försvar. Att detta bygges på frivillighet och lega är i mina ögon icke att klandra, utan fast hellre att berömma. Deruti ansluter det sig på det närmaste till det hittills bestående och allraninist borde dertför det gamla indelningsverkets vänner hafva tillgripit så många slagord för att klandra detta, helst de med all ifver säga sig vilja få bygga sin förmenta utveckling af indelningsverket på enahanda lega och frivillighet. Och mot den rena värnpligtens vänner vågar jag uttala den anmärkningen till försvar för det Kongl. förslaget i förevarande del, att den ordningen väl ända bör anses för en humanare, då soldaten uttages med sitt fria ja och samtycke, än då detta skall ske med lottens tvång. Att det behöfliga antalet rekryter med denna frivillighet och lega skall kunna insam-

las för året, det säger oss den erfarenhet vi vunnit från de regementen vi redan länge på sådant sätt upprätthållit i Skåne och Vermland. Och då nu härtill kommer, hvad som för mig måste vara det afgörande, att våra förnämste sakkunnige män i denna Kammare gifvit det Kongl. förslaget det vitsord, att det skall gifva vårt land ett godt och betryggande försvar i farans stund, så anser jag mig redan häruti hafva fullt giltiga skäl att antaga detsamma.

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Men härtill kommer, att jag äfven hyser den förhoppning, att det Kongl. förslagets härordningsväsende också skall komma att utöfva en väl behöflig och fördelaktig inverkan på hela vårt folk under fredens tid. Med sina många rekryt- och korpralskolor måste det komma att fostra vår uppväxande ungdom, slägte efter slägte, till ökad ordningsamhet, härdighet och skicklighet i fredens värf samt gifva vårt folk en lyftning och utveckling i fosterländskt sinnelag, som i icke ringa mån skall bidraga dertill, att dess framtid varder lyckosam och ärofull vid sidan af de öfriga kulturfolkens. Värdefullare än hittills måste fosterlandet blifva för vårt folk i samma mån, som detsamma från ynglingaåldern får lära sig att göra sig något mera personligt besvär för förvärfvandet af den skicklighet, som erfordras, då det gäller att försvara det mot fiendehand, i stället för att våra ynglingar hittills fått uppväxa i den föreställningen, att de i allt detta egt att hänvisa till yrkessoldaten der borta på torpet. Men hvad man värderar mera, det vårdar man också bättre i fred som i krig.

Ett närmare ingående på den af Kongl. Maj:t föreslagna nya härordningens beskaffenhet kan dock från min sida icke vara behöfligt och knappast rätt lämpligt. I dess ställe må det tillåtas mig att med några ord yttra min mening om de villkor, som blifvit sammanbundna med härordningsförslagets antagande, nemligen afskrifningen af indelningsverket och af grundskatterna.

Jag vill härvid ej begagna mig af de i så mängas mun vanliga uttrycken: »köpsläende och betalning» för erhållande af ett betryggande försvar. Det kan ej vara rätt att vanställa en fråga med slagord. Jag skall tvärt om begagna mig af de uttryck, som erbjuda sig från en upphöjdare fosterländsk synpunkt, och säga, att det för sagda ändamåls vinnande uppstälts krafvet på ett offer från de hittills jemförelsevis privilegierade klassernas sida. Något offer kan dock svärigen sägas vara fordradt dermed, att afskrifningen af indelningsverket uppstälts såsom villkor för den här föreslagna nya härordningens införande. All den egendom, som i indelningsverket varit statens, är ju redan undanbergad i och med den redan skedda indragningen af militärboställena. De kvarvarande soldattorpen åter äro rust- och rotehållarnes rent enskilda egendom, under tidernas lopp afsöndrade från deras egna hemman och anvisade åt soldaten för att utgöra en del af det underhåll, de åtagit sig att gifva honom i aflöning. Att rust- och rotehållare få återtaga dessa för egen räkning och på samma gång äfven befrias från de öfriga kontributioner, de haft för den gamla härordningen, då de i likhet med alla andra medborgare efter sin skatteförmåga underkasta sig de erforderliga utgifterna för den nya, det ligger väl så i sakens natur gifvet, att väl iugen

Förslag till lag om härordningen. rimligen kan säga, att häruti innefattas något kraf på offer från de öfriga klassernas sida, som ju i allt fall icke hafva mindre skyldighet att bära sitt fäderneslands försvarsbördor, än de förra.

(Forts.)

Annorlunda ställer sig förhållandet med det andra vilkoret, eller grundskatteafskrifningen. Här föreligger visst ett offerkraf, då det begäres, att de icke jordbrukande klasserna jemte de privilegierade jordbrukarne och städerna skola afstå ifrån den inkomstkälla för statsverkets underhåll, som från en längre tid tillbaka bereds detsamma i och med grundskatterna. Denna inkomst är till sin rättmätighet så bestridd, att den nu mera visar sig allt annat än välsignelsebringande för vårt samhällslif och nödiga samarbetet härinom. Grundskatternas afskrifning fordras nu redan för den inre samhällsfridens bevarande, utan allt afseende på landets yttre försvarsväsende. Grundskatterna, säger man, äro ju icke skulder, utan skatter och bära därför redan såsom sådana eftergifvas, i den mån nemligen statsverkets stat gör det möjligt. Detta har i denna Kammare uttalats från ministerbanken redan under den förra regeringen.

Man tillägger: jordbruket har, såsom den äldsta hufvudnäring, blifvit i sin tid belastad med en tyngd för statsverkets underhåll, som under en senare tid, då andra näringar derjente uppstodo, icke blef på dem vederbörligen fördelad. Och så hafva dessa grundskatter uppstått till det icke privilegierade jordbrukets nackdel, men till fördel för andra näringar och yrken m. m.

Vi hafva, säga jordbrukarne, icke köpt eller ärft våra hem belastade med skulder, utan med skatter. Och det kan icke anses vara för tidigt att nu vinna en länge begärd rättmätig utjemning uti förevarande skatteförhållanden. I utbyte lemna vi villigt de förmånsrätter, som vi bekommit i gällande bevillningsförordning o. s. v. Lika beskattning efter hvars och ens skatteförmåga är nu mera programmet för alla icke privilegierade jordbrukare, och denna klass är nu med vårt nya statsskick kommen till den makt, att den bildar den ena Kammarens majoritet. Under sådana förhållanden, och då det nämnda programmet har så mycket för sig i vår jemlikhetstid, att jag ej kan hysa förhoppning derom att det tages tillbaka, då vidare derigenom en störelse måste inträda, ja, redan inträdt i samarbetet inom och i sin mån äfven utom Riksdagen, som i hög grad skall verka olycksbringande för landet, då det slutligen nu föreslagits, att grundskatteafskrifningen skall fördelas på så lång tid — 37 år —, att någon märkbar rubbning i egendomsförhållandena derigenom icke kan komma att inträffa, och således icke heller derigenom någon komma att se sig i märkbar mån fattigare eller rikare än han eljest kunnat blifva, så känner jag mig för min del beredd att frambära det äskade offret af grundskatterna i tid, eller då tillfälle erbjuder sig, att kunna vinna en betryggande förbättring i fosterlandets försvar, helst det måste kännas lättare i allt fall att bära fram ett sådant offer till förmån för mina medborgare, än att känna mitt land hotadt med den faran, att detta en gång skulle nödgas frambära samma offer och mera dertill såsom tribut åt inbrytande fiender. Och något mera än hvad våra fäder gjort göra vi dermed icke heller, då vi så handla, ty lär oss icke vår historia, att de särskilda klasserna redan i förfluten tid, den

ena gången efter den andra, förmått att offra sina särskilda fördelar för hvarandra, då det gäلت att skydda fäderneslandets så väl inre som yttre frid samt att i öfrigt främja dess oafvisliga intressen.

Men nu har den nedslående, sorgliga underrättelsen ingått, att Medkammaren fattat beslut i öfverensstämmelse med den reservation, som dess ledamöter i Särskilda Utskottet vidfogat betänkandet. På den vägen kan jag för ingen del följa. Men jag kan icke heller följa dem i denna Kammare, som yttrat, att de endast därför anse sig böra afslå sjelfva den Kongl. propositionen, sådan den föreligger i utskottsmajoritetens förslag. Medkammarens beslut i omförmälda hänseende föreligger ju icke nu här till antagande. Och Första Kammaren är ju ock i sin fulla rätt att afslå detsamma, om och när det meddelas oss. Men af stor vikt vore det i alla händelser, att majoritetens förslag här antoges, särskildt i den nu föredragna 40:de §, ty dermed vore så mycket åtminstone vid denna riksdag vunnet, att öfverensstämmelse kommit till stånd om en gemensam grund för förbättringen af vårt lands försvar. Icke så litet hade dermed gjorts för ändamålet, särskildt i det hänseendet, att regeringen fått åtminstone en obestridd utgångspunkt för sitt arbete på härordningens förändring till ett betryggande skiek.

Jag anhåller dertför vördsamt om bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Burman: Då, enligt hvad den föregående talaren anført, denna diskussion i Kammaren rörande denna paragraf antagit karakteren af en öppen votering, anser jag det också vara min rättighet att få i protokollet intaget, att jag kommer att rösta *mot* det Kongl. förslaget. Desslikes vill jag i korthet tillkännagifva, att jag sluter mig till den grupp, som önskar ett starkt sjöförsvar, så vidt våra tillgångar det medgifva, och en härordning, byggd på ett förbättradt indelningsverk.

Grefve Piper, Charles Emil: Jag har endast tagit mig friheten begära ordet för att få till protokollet antecknadt, att jag kommer att lägga mitt *ja* för det Kongl. förslaget. och får jag å den nu föredragna punkten anhålla om proposition.

Herr Biesert: Jag har begärt ordet för att med några få ord blifva i tillfälle att till protokollet tillkännagifva min ståndpunkt i förevarande stora och för vårt land ingripande fråga. Jag ber då först att få tillkännagifva, att jag var en af de 102 i Andra Kammaren, som vid 1878 års riksdag framlade de omtalade motionerna. Då jag sedan icke kunnat finna, att någon händelse inträffat, som berättigar eller gifver mig anledning att ändra åsigt, är det klart, att jag önskar en lösning af de stora frågorna på de grunder, som af Kongl. Maj:t föreslagits, och som det Särskilda Utskottet godkänt. Jag har visserligen åtskilliga betänkligheter mot en del paragrafer i den föreslagna lagen, men vill man ett stort mål, måste man till-

Förslag till mötesgå äfven andras åsikter, så vida dessa gå i den rätta riktning och leda till det mål, hvartill man sträfvär.

lag om härordningen.
(Forts.)

På grund af hvad jag nu sagt kommer jag att rösta för bifall till den föredragna paragrafen, men jag vill förbehålla mig handlingsfrihet vid åtskilliga af de följande paragraferna.

Herr Ekenman: Om tvekan hos mig förefunnits, huruvida jag icke borde för att vinna det stora fosterländska syftet, ett väl ordnad landförsvar, låta mina betänkligheter mot den grund, hvarpå detsamma hvilar, vika, kan jag dock numera efter den sakrika debatt, som i denna Kammare under flere dagar pågått, icke med min röst bidraga till det Kongl. förslaget antagande.

Mina skäl härför äro hufvudsakligen den nya stammens sannolika mindre lämplighet till den inre ordningens upprätthållande och förmåga att utgöra ett verkligt stöd för beväringen; hvartill kommer att förslaget, enligt min åsigt, kräfver så stora uppoffringar af landet, att detta icke skulle kunna bära dem, utan att hämmas i sin kulturutveckling.

Ehuru jag icke tilltror mig kunna angifva den riktning, i hvilken denna stora fråga bör lösas, anser jag dock för min del, att landets försvarsförmåga skulle i väsentlig mån ökas, om sjöförsvaret blefve mera tillgodosedt och tidsenligare ordnad.

Herr Kockum: Efter den långa diskussionen, som här egt rum, och vid denna sena timme skall jag icke taga herrarnes tid i anspråk, utan ber endast att få anföra till protokollet, att, då jag icke vågar taga på mitt ansvar ett längre undanskjutande af försvarsväsendets ordnande, jag kommer att rösta för bifall.

Herr Falk: Då denna fråga är så stor, vigtig och af genomgripande betydelse, anser jag det för min pligt att med några ord angifva min ställning till den samma. Jag kan nemligen icke med min röst bidraga till att af statens tillgångar bortskänka mer än 10,000,000 årligen för ett försvar, hvars förträfflighet jag högeligen betvivlar. Herr Statsrådet och Chefen för Landförsvarsdepartementet yttrade, då han först hade ordet i denna fråga, att han trodde att de ledamöter, som röstade mot detta förslag, icke haft tid att genomläsa detsamma och sätta sig in i frågan. Jag hoppas att Herr Statsrådet under den diskussion, som under dessa dagar egt rum, fått höra, att många af dem, som talat mot det Kongl. förslaget, verkligen mycket uoga satt sig in i detsamma, och att det således icke är af bristande sakkännedom som de rösta emot förslaget. Jag ber tillika få tillkännagifva, att jag röstade mot 1873 års kompromiss, derför att jag ansåg den vara ett otting, som försvarade lösningen af de sammankopplade frågorna; jag hoppas att denna Kammare skall förkasta det föreliggande förslaget, så att kompromissen en gång måtte blifva bruten, och hvarje fråga sedermera får gälla för sig, hvad den kan. Jag tror att för den närmaste framtiden icke något härordningsförslag kan vinna framgång, som icke är byggt på indelningsverkets grund med en jemnare och rättvisare fördelning

af bördorna derfor än hvad nu är förhållandet; det torde sedan icke vara omöjligt att åstadkomma en skattereglering, i händelse sådant befinnes vara af billighet och rättvisa påkalladt.

*Förslag till
lag om här-
oräningen.*

(Forts.)

Jag yrkar afslag.

Då ytterligare tolf talare voro antecknade till deltagande i den pågående öfverläggningen, uppsköts den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande till nästa sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att det denna dag första gången bordlagda ärendet skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 10 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
